

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

Postbus 310
 3700 AH ZEIST
 030 – 231 47 97
 Bezoekadres: Boulevard 12, Zeist
 email: bureau@knnv.nl
 www.knnv.nl

Jaarverslag KNNV over 2019

Jaarverslag van het landelijk bestuur van de KNNV en haar commissies; van de Stichting Fondsen KNNV, de landelijke KNNV werkgroepen, de Gewesten en de KNNV afdelingen over de periode van 1 januari tot en met 31 december 2019.

Inhoud	Pagina
Jaarverslag Landelijk Bestuur	1
Jaarverslag Ledenadministratie	3
Jaarverslag Landelijke Commissies	4
Jaarverslag Stichting Fondsen	4
Jaarverslag Landelijke Werkgroepen	5
Jaarverslag KNNV afdelingen per Gewest	8
Ledenaantallen KNNV afdelingen 2016-2019	41

1. Inleiding

Dit verslag is gebaseerd op het meerjarenbeleidsplan van de KNNV voor 2017-2020 en in het bijzonder op het KNNV jaarplan 2019. Het bestuur bestond uit 5 bestuursleden, waarvan drie leden nieuw waren waaronder de penningmeester. Dit had consequenties voor de uitvoering van het jaarplan 2019, zoals u hierna kunt lezen.

2. Organisatie

Op 16 februari 2019 werd voorafgaand aan de Beleidsraad een extra Vertegenwoordigende Vergadering (VV) gehouden. In deze bijeenkomst werd een nieuwe versie van de statuten en het huishoudelijk reglement vastgesteld.

Het jaar 2019 begon niet gemakkelijk. Het tijdelijk tweemans bestuur van Bart Heijne (voorzitter) en Betty van Leeuwen (secretaris ad interim en natuurbescherming) werd op de VV van 13 april aangevuld met 3 nieuwe bestuursleden. Willem-Jan Hoeffnagel (penningmeester), Johannes Jonckers Nieboer (groen in de stad) en Martin Camphuijsen (cursussen). Deze drie moesten zich aanvankelijk eerst inwerken op de vele lopende zaken, hetgeen tijd kostte die anders aan jaarplandoelen zou zijn besteed. Vanaf de zomer kwam het bestuur op stoom.

De penningmeester kon meteen aan de slag om de oorzaken en oplossingen van de niet rooskleurige financiële positie te doorgronden. Intussen is overgegaan op een andere invalshoek en een ander boekhoudsysteem. De lopende uitgaven van de vereniging zijn nu gescheiden van de projectmatige zodat uitgaven en doelen aan elkaar gekoppeld worden en beleidsmatig beter gemanaged. Ook onze status in het ANBI systeem bleek een andere kijk op langdurig financieel beleid te rechtvaardigen. Een secretaris kon nog steeds niet worden aangetrokken. Nieuwe oproepen hiervoor zijn geplaatst.

Een grote en oude vereniging als de KNNV kent ook een groep zeer actieve mensen die zich al jaren met succes inzetten voor speciale aspecten. Het landelijk bestuur vindt het belangrijk om met enige regelmaat bijzondere verdiensten in het zonnetje te zetten en te belonen. Tijdens de VV van 13 april 2019 werd André Beijersbergen, al vele jaren steunpilaar en nu voorzitter van de ARC, tot erelid benoemd. Tjalling van der Meer die taken heeft verricht in kascommissies, in het bestuur van de Stichting Fondsen maar ook voor de natuurbescherming in zijn omgeving (Harderwijk), werd lid van verdienste 2019. Ook Everd de Jongh die al vele jaren de tweedehandsboeken inname en -verkoop runt, werd lid van verdienste.

Op het bureau van de KNNV werkten Yvonne van Putten, bureausecretaris, en Marijke van Woerkom, webmaster, medewerker communicatie en projecten. Josje Henkelman leverde een belangrijke bijdrage aan de landelijke digitale KNNV nieuwsbrief. Annelies Römer werkte aan het archief. Maria Laurant hielp mee met diverse klussen van het landelijk bureau.

Behalve werkzaamheden voor de specifieke doelen van de vereniging, werkten de bureaumedewerkers met hulp van bestuursleden aan vernieuwing van de website, verzekeringen en aan ledenwerving.

Het offerte traject van het vernieuwen van de website kostte veel tijd omdat er zorgvuldige overwegingen en keuzen gemaakt moeten worden. In 2019 zijn op dit gebied grote stappen gezet en februari 2020 kan gestart worden met het werkelijk bouwen van de website.

De verzekeringen van de vereniging, haar bestuurders, de Algemene Reiscommissie (ARC) en Algemene kampcommissie (AKC), en leden is vernieuwd. Nieuw is de bestuursaansprakelijkheidsverzekering voor de afdelingsbesturen.

Ledenwerving en geldwerving binnen de afdelingen zijn op meerdere bijeenkomsten (VV, Beleidsraad) gepropageerd. De voorzitter heeft een aantal afdelingen bezocht om over hun successen en problemen te praten en zo nodig suggesties te doen. Een overzicht van het ledental per afdeling en de wijzigingen hierin biedt veel inzicht in de gezondheid van onze vereniging.

Hieronder een aantal zaken die door de bureaumedewerkers en het landelijk bestuur zijn uitgevoerd.

- 12x KNNV nieuwsbrief uitgebracht, er zijn 6500 abonnees.
- 2x Bestuursnieuwsbrief uitgebracht voor afdelingsbesturen.
- Facebook: 2005 volgers, gemiddeld 1x in de week wordt een bericht gedeeld of gepost.
- Twitter: 1583 volgers, gemiddeld 2x in de week wordt een bericht gedeeld of gepost.
- 83 Informatiepakketten verstuurd aan geïnteresseerden voor lidmaatschap KNNV.
- Groene Blaadje 2019, adresgids voor afdelingsbesturen is uitgebracht met 2x een update van de adressen.
- Er is een cursusoverzicht 2018 gemaakt, met alle cursussen van KNNV afdelingen en landelijk in 2018.
- Op 16 november een inspiratiedag Stadsnatuur georganiseerd met Vogelbescherming Nederland (VBN), voor tuinambassadeurs, tuinvogelconsulenten en stadsvogeladviseurs : 80 deelnemers.
- Minicursussen Tuinvogels herkennen georganiseerd + PR samen met Jaarrond Tuintelling en VBN, 20 afdelingen met 364 deelnemers.
- Minicursussen Dagvlinders herkennen georganiseerd + PR samen met Jaarrond Tuintelling / Vlinderstichting , 18 afdelingen met 230 deelnemers.
- 2x Webmastercursus met in totaal 25 deelnemers.
- 4 Artikelen over natuurbescherming door afdelingen in Natura.
- Workshop "Een Levende tuin maak je zelf" is ontwikkeld met IVN en Vogelbescherming Nederland.
- Week van de Veldbiologie: 16 afdelingen organiseerden 35 activiteiten. Zij hadden gemiddeld 35 deelnemers, met flinke uitschieters naar boven maar ook naar beneden.
- Week van de Veldbiologie: Als gadget voor de afdelingen in een Tekenkaart gemaakt.
- Algemene promotiematerialen gemaakt: banners, kleding, reizenfolder
- Samen met FLORON de Botanische dag 2019 georganiseerd. Aantal deelnemers 700.

De Ledenadministratie wordt verzorgd door de zeer goed ingewerkte Jelle Schuurmans vanuit zijn woonadres. Het behelst veel meer dan een naamlijst. Gegevens die noodzakelijk zijn voor andere onderdelen van het werk worden hier betrokken. Om zekerheid te hebben dat in de toekomst een opvolger dit werk ook zal kunnen en willen doen heeft het bestuur besloten om hierbij deels gebruik te gaan maken van een commercieel systeem. Eind 2019 is een begin gemaakt met het zoeken naar een geschikte aanbieder.

In 2019 is een bedrag van €2.500,- aan giften ontvangen. Wij bedanken de gulle gevers van harte.

3. Beleidsdoelen

In het jaarplan 2019 zijn een vijftal doelen genoemd. Omdat een aantal activiteiten meerdere doelen beogen te halen, zijn hierna vordering van de doelen genoemd, zonder ze te koppelen aan de doelen die in het jaarplan zijn genoemd.

Cursussen

De minicursussen Tuinvogels herkennen en Dagvlinders herkennen zijn georganiseerd. Een cursus gericht op "Een levende tuin maak je zelf" is voorbereid met Vogelbescherming Nederland, en IVN. Voor een basiscursus insecten is een samenwerkingsovereenkomst getekend met o.a. EIS, de KNNV Uitgeverij en hiervoor werden subsidies aangevraagd. Samen met Natuurpresentaties zijn twee keer een driedaagse Veldcursus gegeven.

Reizen en kampeervakanties

De samenwerking met het IVN inzake deelname aan en medeontwikkeling van reizen en kampen verloopt langzaam maar positief. Er komen wel meer deelnemers, maar nog geen medeorganisatoren vanuit het IVN.

Natuurbescherming in provinciaal verband is opgestart. De artikelenreeks in Natura over succesvolle natuurbeschermers binnen de vereniging werd voortgezet en goed ontvangen.

De KNNV meldde zich als Supporter van het Deltaplan Biodiversiteit. Ook in andere verbanden zoals het IUCN en Nature Today werden doeleinden gesteund of onderschreven. Monitoring van noodzakelijke natuurgegevens door afdelingsleden werd gestimuleerd. Resultaatgegevens hiervan zijn nog niet bekend. Dit proces zal wel jaren voortgang moeten vinden.

Sinds het aantal bestuursleden is uitgebreid, kon een begin gemaakt van een verdeling van bestuursportefeuilles. Het LB streeft ernaar met alle verenigingsonderdelen, dus naast de afdelingen ook de werkgroepen en commissies, jaarlijks een of tweemaal contact te onderhouden.

De Floron/Botanische dag werd weer in samenwerking met Floron georganiseerd. Wederom was het aantal bezoekers hoger dan het jaar daarvoor, en in drie zalen werden lezingen gegeven, sommige ook door KNNV leden.

Er is discussie gevoerd over de duurzaamheid van alle KNNV activiteiten en die van het reizen in het bijzonder. Het resultaat van deze discussie is gedeeld met de Beleidsraad. In het kader van de samenwerking met IVN wordt al drie jaar gestreefd naar een hogere instroom van IVN leden naar de Kampeervakanties en de Reizen die de KNNV verzorgt.

In het project Signalering Exoten worden KNNV afdelingen en leden geïnformeerd over invasieve exoten en gestimuleerd om waarnemingen door te geven. Er zijn vier nieuwsbrieven onder de KNNV leden verspreid en in Natura is een artikel verschenen.

Ger van Zanen vouchers

In 2019 zijn 12 vouchers van 500 euro uitgereikt voor publieks- en educatieve projecten van afdelingen. Er waren in totaal 20 aanvragen voor een subsidie.

4. Financiën

Informatie over de financiën komen aan de orde in Bijlage 4.

5. KNNV Ledenadministratie

De ledenadministratie heeft in 2019 volgens verwachting gewerkt.

Einde 2019 telde de KNNV 48 lokale afdelingen en de afdeling "Algemene leden".

Het aantal stemhebbende leden op 31 december 2019 eindigde op 8348. Na verwerking van de opzeggingen daalde dat aantal op 1 januari 2020 tot 7771. Dat is 21 minder dan op 1 januari 2019.

Voor de verzending van Natura zijn viermaal verzendlijsten aangemaakt vanuit de ledenadministratie. Het totaal aantal verzonden exemplaren was 28733.

In 2019 werden 11 bezorgklachten ontvangen. Tegen 6 in 2018, 8 in 2017, 16 in 2016 en 11 in 2015.

Vernieuwing van de procedures voor aanmaak van EXCEL bestanden is voorbereid. Invoering daarvan wacht nog op een vernieuwing van de software gebruikt op de server van Antenna.

Deze vernieuwing is gewenst om potentiële veiligheidsrisico's uit te sluiten.

Invoering wordt nu verwacht in de eerste maanden van 2020.

6. Landelijke Commissies

Algemene Kampcommissie (AKC)

Geen verslag ontvangen

Algemene Reiscommissie (ARC)

Geen verslag ontvangen

Archiefcommissie

De archiefcommissie bestaat uit Annelies Römer en Yvonne van Putten. Dit jaar heeft Harry Nouwen zich bij de commissie aangesloten. Op de achtergrond geeft oud commissielid Bettie Coops waardevolle adviezen. In 2019 zijn we flinke opgeschoten met het digitaliseren van het landelijke KNNV archief van 2000-2009. Veel papier kon worden opgeruimd. Voor de AKC zij alle oude kampverslagen gescand en nu digitaal beschikbaar. We hopen het digitaliseren van het papieren archief in 2020 af te ronden en een kopie van het archief 2000-2009 en 2010-2019 op USB-stick naar het Stadsarchief Amsterdam over te brengen.

De archiefcommissie krijgt regelmatig vragen van afdelingssecretarissen en verwijst daarbij naar de handleiding met richtlijnen voor het digitaliseren van afdelingsarchieven dat op intranet staat.

Agendacommissie van de Beleidsraad

Er zijn twee beleidsraden geweest. Op 16 februari 2019 waren de belangrijkste punten: Deltaplan Biodiversiteitsherstel, Natuurbescherming(sbijeenkomsten), KNNV Natuurbeschermingsladder, KNNV natuureducatieladder, Jaarplan 2019 van de landelijke KNNV + jaarkalender 2019, Jaarthema 2018 en 2019 Bescherm de natuur in je eigen omgeving en Operatie Steenbreek.

Op 9 november 2019 waren de belangrijkste punten:

Inspiratiemarkt, Beleidsraad, hoofdstuk 14 voor het Organisatiehandboek, Naar een duurzame en toekomst bestendige KNNV, De KNNV Organisatieladder, Duurzame KNNV, Vernieuwing van de website, Het financiële vermogen van de KNNV.

KNNV herkenbaar en vindbaar

Geert van Poelgeest is in oktober 2017 tot projectleider benoemd door het LB voor het project KNNV Herkenbaar en vindbaar

Met 21 afdelingen is er contact geweest. Bij 4 afdelingen hebben de resultaten van het contact opgepakt, van 6 is niet bekend of ze het hebben opgepakt. De overige hadden geen behoefte rond dit thema. Van het voornemen om tot het afstemmen van lay-out van brieven en publicaties, tot het samenstellen van sjablonen en een catalogus te komen is niets terecht gekomen.

De vraag dringt zich op hoe het komt dat er zo weinig resultaten zijn geboekt?

Een combinatie van tegenwerking van het bureau, het landelijk bestuur, afdeling die aangaven geen behoefte te hebben en het verminderde enthousiasme voor dit project van de projectleider.

Natuurbeschermingscommissie (NBC)

Geen activiteiten in 2019

Veldbiologische Commissie

Geen activiteiten in 2019

7. Stichting Fondsen KNNV

Dat de in 2005 opgerichte Stichting Fondsen van de KNNV door het samenvoegen van drie eerdere stichtingen uit de periode 1911-1948 niet algemeen bekend is, bleek uit reacties na de presentatie over de stichting tijdens de Vertegenwoordigende Vergadering op 13 april 2019. Hetzelfde geldt voor de (on)mogelijkheden van de stichting. Dat is de reden om in aansluiting op de presentatie in november een bijdrage met de titel "Wat betekent de Stichting Fondsen van de KNNV vóór de KNNV!" via het bureausecretariaat aan de afdelingen te sturen met het verzoek de bijdrage in de afdelingsbladen op te nemen. Het doel van de bijdrage: de bekendheid van de stichting te vergroten voor de KNNV in het algemeen en de KNNV-afdelingen in het bijzonder. In het verslagjaar werden tevens de documenten van de stichting over onder andere de wijze van indiening van subsidieaanvragen, de subsidievoorwaarden en op welke wijze de stichting kan worden ondersteund

geactualiseerd. Daarnaast werd de website-informatie gestroomlijnd. Voor meer informatie over de stichting wordt verwezen naar www.knnv.nl/stichting-fondsen.

Het stichtingsbestuur kwam in 2019 op 13 februari en 30 oktober bij elkaar. Tijdens de vergadering van 13 februari nam Herman Alink afscheid als vertegenwoordiger van het landelijk bestuur door beëindiging van zijn functie als landelijk penningmeester. Het stichtingsbestuur bestond op 31 december 2019 uit:

Tjalling van der Meer - voorzitter
 Marchien van Looij - secretaris
 Rein Zoethout - penningmeester
 Willem-Jan Hoeffnagel - penningmeester landelijk bestuur

In de sinds mei 2018 bestaande bestuursvacature kon nog niet worden voorzien.

In 2019 werden de hierna volgende ondersteuningsverzoeken gehonoreerd:

- KNNV Tilburg: € 500 voor uitgave van het boek 25 jaar onderzoek, onderzoekers en biodiversiteit Kaaistoep
- KNNV Wageningen e.o.: € 500 ten behoeve van de landelijke studiedag grassen en schijngrassen in mei
- KNNV Delfland: € 350 voor aanschaf van zaklantaarns voor monitoringactiviteiten vissen en vleermuizen.

Een afdeling werd gezien het karakter van de aanvraag geadviseerd een Van Zanen-voucher aan te vragen. Een persoonlijk ondersteuningsverzoek voor een subsidie masterstudie "monitoren biodiversiteit tropische ecosystemen" kwam niet voor toekenning in aanmerking.

Een beslissing op ingediende aanvragen kon na het digitaal voorleggen hiervan aan de bestuursleden snel worden genomen. Aanvragende afdelingen konden hierdoor ten behoeve van de voortgang van hun project ook snel op de hoogte worden gebracht van de op de aanvraag genomen beslissing.

Tenslotte. Aan het begin van dit jaarverslag 2019 zijn de woorden (on)mogelijkheden al gevallen. Ondersteuningsmogelijkheden voor KNNV-afdelingen zijn hiervoor vermeld bij de gehonoreerde aanvragen. De onmogelijkheid van de stichting is het op grond van de statuten niet kunnen benutten van het stichtingsvermogen voor het financieel ondersteunen van bijzondere projecten van KNNV-afdelingen. De stichting is hiervoor afhankelijk van onder andere giften, erfenissen en legaten. Zie voor ondersteuningsmogelijkheden: www.knnv.nl/landelijk-bureau/steun-de-stichting-fondsen. Jaarlijks kan daarnaast slechts voor een beperkt gedeelte het vermogen van het bij de stichting ondergebrachte professor doctor Roelof van der Wijkfonds worden benut ten behoeve van het ondersteunen van bryologisch en lichenologisch onderzoek en in het bijzonder onderzoek door jonge leden. In het verslagjaar werden dergelijke ondersteuningsverzoeken niet ontvangen.

8. Landelijke Werkgroepen

Bryologische en Lichenologische Werkgroep

De BLWG heeft in 2019 in totaal 28 eendagsexcursies georganiseerd: 15 voor mossen en 13 voor korstmossen. We merken dat de excursies populairder aan het worden zijn. De lezingendag in februari werd gehouden in Tilburg. Daarbij waren zo'n 70 mensen aanwezig. Het voorjaarsweekend vond plaats in de Noordoostpolder en trok 25 deelnemers. In totaal namen 136 personen deel aan activiteiten van de BLWG. Van het tijdschrift *Buxbaumiella* verschenen 3 nummers. In het open access tijdschrift *Lindbergia* verschenen 5 artikelen. Er zijn twee digitale nieuwsbrieven verschenen, die aan circa 640 abonnees werden verstuurd.

In 2019 werkte Laurens Sparrius twee dagen per week als coördinator voor de BLWG en Henk-Jan van der Kolk een dag per week aan korstmossenmeetnetten en de validatie van waarnemingen. Projecten die de BLWG uitvoert zijn onder meer meetnetten, adviezen voor provincies en terreinbeheerders, cursussen en deelname in grotere projecten voor andere organisaties. Met de opbrengsten van de projecten zorgt de BLWG onder meer voor het onderhoud van de databank, de NDFF Verspreidingsatlas, publiciteit, contacten met andere organisaties, reiskostenvergoedingen voor het inventariseren van witte gebieden en natuurbeschermingsactiviteiten.

Waarnemingen - In 2019 werden 100000 waarnemingen aan de BLWG-databank toegevoegd, waarvan 50% mobiel ingevoerd met de NOVA-app. Voor het beheer van de BLWG-databank maakt

de BLWG gebruik van de NDFF Verspreidingsatlas. Hierin zitten in totaal 2,75 miljoen gevalideerde waarnemingen van mossen, korstmossen en kranswieren, die beschikbaar worden gesteld via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Met een aantal vrijwilligers is begonnen met het digitaliseren van waarnemingen uit het tijdschrift Buxbaumia.

Natuurbescherming - Thijs van Trigt heeft met steun van de BLWG beschermingsmaatregelen bij zeedijken in Gelderland uitgevoerd. Hans Toetenel coördineerde een actie voor het snoeien van bomen bij hunebedden.

Werkgroep Europese Orchideeën

In maart 2019 is het langverwachte boek "De Orchideeën van de Benelux" van Karel Kreutz uitgekomen. Het is een uitgave van maar liefst 1300 pagina's in twee delen. Een standaardwerk voor de komende jaren. Op 8 maart werd het verschijnen van het boek gevierd met een minisymposium in Maastricht.

Er waren in 2019 twee goed bezochte ledenbijeenkomsten, met sprekers uit de eigen geleding én externe gastsprekers.

Ook zijn er verschillende excursies georganiseerd. We zijn weekenden naar Terschelling en Zeeuws-Vlaanderen geweest en hebben ook diverse ééndaagse excursies gehad (o.a. de steeds volgeboekte excursie naar Varkensland voor de veenmosorchis). Deze wordt in 2020 nogmaals op het programma gezet.

De leden van de WEO zijn behoorlijk actief op het Forum van de WEO en wisselen hiermee veel informatie uit. Het gedigitaliseerde Vindplaatsenarchief is ook in 2019 aangevuld en gebruikt. In 2020 komt er een format voor het aanleveren van vindplaatsen.

We zijn afgelopen september gestart met de discussie over het soortbegrip bij orchideeën en hiermee willen we in 2020 verder gaan. Moet je Bateman (2018) aanhouden met zijn 9 Ophrys-soorten die in Europa genetisch te onderscheiden zijn, de 22 soorten van Kühn, Pedersen en Cribb in hun *Field Guide to the Orchids of Europe* uit 2019 of toch maar de 350 Ophrys-soorten van Delforge 2016? Een interessante discussie met praktische consequenties voor liefhebbers van orchideeën.

Het aantal leden van de WEO is vrij stabiel, het schommelt rond de 100 leden. De samenstelling van het bestuur van WEO is in 2018 ongewijzigd:

- Hans Vosman (penningmeester)
- Joop ten Dam (voorzitter, redactie nieuwsbrief, 2^e webmaster)
- Michiel Janssen (webmaster, 2^e penningmeester)
- Jos Lammers (vicevoorzitter, 2^e secretaris)
- Janine Mariën (secretaris, ledenbestand, redactie nieuwsbrief)

Joop ten Dam, Voorzitter bestuur WEO, 31 januari 2020

Werkgroep Grassen en Schijngrassen

Geen verslag ontvangen

Landelijke Insecten Werkgroep

In 2019 hebben we weer 2 weekenden georganiseerd. Beide weekenden hebben we doorgebracht in een kamphuis in Winterswijk. Het voorjaarsweekend van 17-19 mei telde 33 deelnemers. Aan het zomerweekend van 16-18 augustus hebben 31 personen deelgenomen. Helaas hebben we beide weekenden mensen teleur moeten stellen wegens ruimtegebrek. De Veelpoot is 2 maal verschenen. We hebben op 1 januari 2020 90 leden, 7 meer dan vorig jaar. In 2020 worden weer 2 weekenden georganiseerd in Holsloot op 8/10 mei en in Schaijk op 28/30 augustus.

Kampeergroep

De leden van de kampeergroep organiseren dagwandelingen en korte kampeervakanties in Nederland. Er hoeft niet per se in een tent gekampeerd te worden, soms worden er huisjes gehuurd of wordt er verbleven in een Nivonhuis. Het aantal leden bedraagt op 1 januari 2020: 51; 46 leden en 5 huisgenootleden. Naast KNNV-leden kunnen ook IVN-leden lid worden van de Kampeergroep.

Activiteiten:

In 2019 zijn er 6 kampeervakanties georganiseerd, alle zes vakanties zijn doorgegaan. Over het algemeen zijn de tentkampeerders in de meerderheid. Verder werden er 7 wandelingen georganiseerd. Van de wandelingen zijn er 3 niet doorgegaan. De gemiddelde deelname aan de activiteiten gaat iets omlaag. Dit is bijna volledig toe te wijzen aan de deelname aan de wandelingen. Omdat ook de leden van de kampeergroep ouder worden, worden er af en toe "Easy KG" kampjes gehouden. Er wordt verbleven in huisjes, later gestart met de excursies en het programma is rustiger.

Natuurstudie, natuurbeleving en natuurbescherming

Tijdens de kampeervakanties wordt er naar uiteenlopende zaken gekeken.

In 2019 zijn in de hierna genoemde gebieden kampeervakanties gehouden: Renesse in Zeeland, Olburgen aan de IJssel, Geijsteren aan de Maas, de Weerribben, Oisterwijk en Gaasterland. De wandelingen hebben vaak specifieke onderwerpen, zo gingen we naar het landje van Geijssel voor de vogels, naar Ugchelen om de beekprikken te zien, naar Renkum voor de paddenstoelen en naar het Nationaal Bomenmuseum Von Gimborn, uiteraard om de bomen daar te bewonderen.

Van iedere activiteit wordt een verslag gemaakt, eventueel aangevuld met een waarnemingenlijst en foto's. Zo is er aan het eind van het jaar een behoorlijk compleet natuurhistorisch jaarverslag. In 2019 is begonnen met een onderzoek hoe de lijsten met waarnemingen op Waarneming.nl gezet kunnen worden.

Communicatie:

De kampeergroep geeft twee keer per jaar een convo uit met beurtelings een winter en een zomerprogramma. Voor leden zonder e-mail wordt de convo nog gedrukt en opgestuurd. De overige leden ontvangen de convo per e-mail. De website van de Kampeergroep wordt zo actueel mogelijk gehouden.

Het bestuur van de Kampeergroep bestaat met ingang van 2020 uit zes personen.

De Kampeergroep is een gezellige werkgroep van de KNNV, waar veel leden actief zijn, maar we kunnen best nog wel wat (actieve) leden gebruiken.

Moeraswerkgroep

In 2019 zijn 5 activiteiten georganiseerd, waarvan één naar het buitenland:

In het vroege voorjaar brachten we met 9 deelnemers een bezoek aan de Strandmotor nabij Loosduinen en bekeken de natuurontwikkeling in het duingebied van Berkheide bij Wassenaar. Op een warme 23ste juni hebben we het Guisveld bezocht met 15 deelnemers. SBB had een uitstekende boot beschikbaar gesteld. De nadere uitleg van Ron van 't Veer zorgde voor een mooie impressie van het natuurgebied in de Zaanstreek.

Al jaren wilden we weer een naar de Biesbosch. Met 9 deelnemers hebben we een boot gehuurd en zijn verschillende krekken in gevaren.

Voor ons bezoek aan een gebied in het buitenland hebben we gekozen voorlang weekeinde op Borkum. Met 9 deelnemers en schitterend weer hebben we al fietsend en wandelend het eiland verkend.

Als laatste hebben we met 11 deelnemers de Bergvennen en het Krakenven bezocht. Met hulp van Henry Hooghiemstra is een kern geboord in het Krakenven om de opeenvolgende periodes in de veenopbouw te bekijken.

Bij vrijwel alle excursies werken wij samen met terreinbeheerders en experts met relevante kennis. Het aantal leden van de werkgroep bedraagt momenteel 44.

Werkgroep Geologie en Landschap

We begonnen het jaar vroeg in februari met de contactdag in Kwintelooyen. In april kwamen we bij elkaar in Noordwijk bij de ESA voor een verrassende excursie in de ruimte en na de lunch spoedden we ons naar een winderig strand bij Meijendel om naar de jonge duinvorming te kijken.

Begin september reisden we naar het zuiden van Zeeuws Vlaanderen. De geschiedenis en geologie is hier verrassend zichtbaar in het landschap.

Dat geldt ook voor de najaarsexcursie door het IJsseldal. Ook nu weer lekker buiten weer en een buitengewoon goede excursieleider.

We hebben op dit moment 39 leden en 10 huisgenootleden.

Strandwerkgemeenschap Geen verslag ontvangen

9. Gewesten en afdelingen

Gewest Groningen

Groningen

Het bestuur

De Bestuursleden voor 2019, na de jaarvergadering, waren:

Geert Jan Herder (voorzitter a.i.), secretaris (vacant), Tineke Schwab-Vos (penningmeester) Marijke Drees (Natuur Historisch secretaris) Dieko Alting (algemeen lid en webmaster, verspreiding van agenda en de "Padloper"), Jan Groenewolt (redactie Padloper Nieuwsbrief).

De Padloper verscheen 3 keer in 2019. Het bestuur heeft 3 keer vergaderd.

De Jaarvergadering was op 11 maart 2019 en werd redelijk bezocht.

Werkgroepen.

De 5 werkgroepen van de afdeling waren ook dit jaar weer zeer actief.

De **plantenwerkgroep**, een samenwerking van KNNV Groningen, IVN Groningen Haren en KNNV Oost Groningen heeft een andere coördinator mogen begroeten. De werkgroep gaat verder als werkgroep voor Floron-inventarisaties van kilometerhokken in Groningen. KNNV-leden participeren in de nieuwe werkgroep. Er werd geïnventariseerd, op 8 locaties, t.w. Grunostrand/Driemerenweg (Harkstede), oude Held/Gravenburg (Groningen), Martiniplaza en Oosterpoort(Groningen) en Lageland noord en zuid. In totaal dus 8 km-hokken. Verder waren er inventarisaties bij Bourtange, op Schiermonnikoog en bij het Dannemeer.

Tevens worden de leden van de KNNV via hun eigen Agenda op de hoogte gehouden van de excursies van FLORON Groningen, o.a. naar de Klompenwaard

De **paddenstoelenwerkgroep** had een slecht jaar doordat het erg droog was, waren er weinig paddenstoelen. Het aantal deelnemers aan de algemene excursies in voorjaar(?) en herfst varieerde tussen 6 en 20.

De **fotowerkgroep** telt 12 leden en kwam 9 keer bijeen. Aan de 5 fototechnische besprekingen namen gemiddeld 9 personen deel. Het fotograferen in het veld kende een zeer variabele belangstelling (6 tot 12 per activiteit). Ook dit jaar bracht de werkgroep weer een digitale kalender uit. De **Arthropoda-werkgroep** heeft 38 leden(belangstellenden) waarvan ± 14 als actief kunnen worden aangemerkt. De werkgroep is een samenwerking van KNNV Groningen/KNNV Oost-Groningen en IVN-Oldambt. Voor het determineren van de vangsten werden 4 avonden georganiseerd. Lezingen en excursies (spinnen, Drielanden en dagvlinders, Drielanden en Oost-Groningen), een kennismakingsavond geleedpotigen(Drielanden) en 2 algemene excursies (Ter Wupping en Kolken, Oost-Groningen) werden redelijk bezocht.

De **vogelwerkgroep** organiseerde zoals gebruikelijk elke maand een excursie naar een van de vogelrijke gebieden van Groningen. Wegens succes in 2018 waren er 2 avondexcursies: in de Onnerpolder en nachtzwaluwen op het Balloërveld. Gemiddelde deelname 12 personen.

Nieuw is de **inventarisatiewerkgroep Drielanden**. Doel is het inventariseren van de natuurwaarden in de ecologisch opgezette wijk Drielanden in Groningen en het aangrenzende wijkpark (Natuurmonumenten) en het betrekken van de inwoners daarbij. De werkgroep trekt daarvoor 3 kalenderjaren uit. Op de werkgroepenbijeenkomst, dec. 2018, is de werkgroep gepresenteerd en van de andere werkgroepen hun bijdrage gevraagd. Alle werkgroepen hebben 1 of meerdere algemene excursies in het doelgebied georganiseerd. Verder werkt de werkgroep samen met de IVN afd. Groningen-Haren, Natuurmonumenten, gemeente Groningen. Ze organiseerde elke eerste zondag van de maand een inventarisatie-excursie, verschillende specialistische excursies, een 4-tal nachtvlinderinventarisaties, 2 minicursussen met excursie, 1 lezingen met excursie en maandelijks plantenexcursies door de IVN/KNNV plantengroep inclusief de eindejaars plantenjacht. De werkgroep krijgt financiële ondersteuning vanuit het KNNV-bestuur, de zogenoemde "Ger van Zanen-vouchers" en een doelsubsidie door de gemeente Groningen.

Inning contributies/Ledenaantal

De inning van contributies blijft een tijdrovende zaak. We hebben nu 187 leden/huisgenootleden. Dit jaar hebben zich 7 nieuwe leden aangemeld, en 6 afmeldingen.

Algemene excursies

Zoals gebruikelijk werd dit jaar weer geopend met de snertwandeling. Maandelijks waren er, naast de activiteiten van de werkgroepen, twee aantrekkelijke excursies, die redelijk werden bezocht. Op 1 juni

leidden we KNNV-ers van de afdeling Hoorn rond door het Lauwersmeer. Het afdelingskamp was dit jaar in Bruinehaar.

Lezingen. Er waren dit jaar 6 lezingen. De lezingen werden redelijk tot goed bezocht.

Samenwerking KNNV-IVN.

De samenwerking met het IVN is nog steeds in ontwikkeling. Er is samenwerking in verschillende overlegorganen en tijdens acties (b.v. Operatie Steenbreek). Na de jaarvergadering van beide afdelingen vond ook dit jaar een gezamenlijke lezing plaats. De activiteiten worden op beider websites bekend gemaakt. Verder werden er over en weer de excursies bezocht door de leden van beide organisaties.

Oost Groningen

Onze afdeling heeft zo goed als mogelijk is wederom samengewerkt met IVN Westerwolde-Oldambt/Bellingwedde en Stadskanaal. Excursie-programma's zijn met elkaar afgestemd en verschenen in het magazine "Natuurrijk"). Ook met afdeling Groningen hebben we programma's uitgewisseld. Dat geldt ook voor ad hoc excursies.

Enkele vleermuisexcursies zijn gehouden in samenwerking met de Vleermuiswerkgroep Groningen. Een leuke excursie (28 augustus) was die naar de kwelders van de Dollard, waar grote projecten op stapel staan om de dijken te versterken. Een traditionele vogelexcursie met Emo Klunder naar het Lauwersmeer was ook een goed bezochte en leerzame excursie. Ook aan de Nacht van de Nacht op 26 oktober hebben we meegewerkt, met een deelnemer aantal van ruim 200.

We gaven twee Dagvlinder cursussen. Eén in Oost-Groningen (Nieuwolda, KNNV, IVN, COG) en één in Drielanden (Groningen) in samenwerking met KNNV Groningen in het kader van het project Drielanden (zie verslag afdeling Groningen). Een en ander vloeit voort uit de samenwerking van KNNV Groningen met Oost-Groningen in de Arthropodawerkgroep.

Ook aan enkele evenementen hebben we meegedaan, zoals de Dag van het Park (IVN, KNNV, COG) op 26 mei en het Rozenfestival (Groenmarkt) op 6 juli.

Samen met KNNV Groningen organiseerden we een tweetal algemene excursies in Oost-Groningen. Op 23 juni naar het fraaie kleinschalige gebied van Ter Wupping in Westerwolde met deels revitalisering van "oude" landbouw op de essen, en op 17 augustus op pad naar een aantal kolken, als gevolg van dijkdoorbraken van de Dollard. Een video van het project over de kolken waar de KNNV aan deel heeft genomen kwam uit op 13 februari (<https://www.ivn.nl/afdeling/westerwolde-oldambt-dollardkolken-project>).

KNNV-ers en IVN-ers hebben de afgelopen 7-10 jaar systematisch vlinders gemonitord in een tweetal gebieden: het Engbert Drenthbos in Westerwolde en De Tjamme in Oldambt. Het zal geen verbazing wekken dat de resultaten verontrusten. De gegevens worden gedeeld met de vlinderstichting, en zijn in twee artikelen verwerkt:

<https://www.ivn.nl/afdeling/westerwolde-oldambt/nieuws/nieuws-van-ivn-bellingwedde> en

<https://www.knnv.nl/oost-groningen>.

Via persberichten, het ledenbestand van de Club Oldambtster Groen (COG) en de ledenbestanden van de IVN afdelingen in Oost-Groningen werden onze activiteiten kenbaar gemaakt voor een breed publiek.

Annelies Bellers, Han Bouman, Tebbe Krijgsheld, Aart Jan Langbroek

Gewest Friesland

Fryslân

Deze noordelijke afdeling heeft in 2019 21 activiteiten georganiseerd die met aardig belangstelling is ontvangen. Wij hebben geen bijzondere activiteiten gedaan, we kabbelen rustig voort.

Naast de standaard onderdelen: Nieuwjaars wandeling en ledenbijeenkomst komen de meeste activiteiten in het voorjaar van de vogelwerkgroep, in de zomer van de insectenwerkgroep en het hele jaar door van de plantenwerkgroep. Deze laatste heeft een nieuwe coördinator die heel enthousiast bezig is. We moeten op zoek naar een opvolgende coördinator voor de vogelwerkgroep daar de huidige wegens zijn gezondheid de functie heeft neergelegd.

Siemen Rienstra

Gewest Drenthe

Assen

Geen verslag ontvangen

Gewest Overijssel

De Noordwesthoek

Het bestuur is in 2019 uitgebreid met Ronald van Vlijmen en Sjoerd Osinga (secretaris). Belinda Kater heeft het bestuur verlaten

De afdeling heeft de volgende werkgroepen:

Geologie werkgroep

De geologie werkgroep van KNNV-afdeling De Noordwesthoek hield iedere tweede dinsdagavond van de maanden januari t/m april en van oktober t/m december 2019 een bijeenkomst in Zaal 3 van Rabotheater De Meenthe. Op deze avonden werd meestal een lezing gegeven, zowel door leden van de werkgroep zelf als door externe sprekers.

Werkgroep Wolterholten:

Werkzaamheden bij geologisch monument Wolterholten (GMW) en heemtuin.

Plantenwerkgroep: Diverse Winteractiviteiten zoals een takkenavond: bomen en struiken herkennen aan hun winterse twijgen en takken. We testen onze plantenkennis aan de hand een quiz op de website plantherkenning.nl en op de eerste woensdagavond in april heeft Henrie Mulder, onze contactpersoon bij de gemeente Steenwijkerland voor het monitoren van de bermvegetaties, een verhelderende uiteenzetting gegeven over de doelstellingen voor en de praktijk van het beheer van de bermen binnen de gemeente. Zomeractiviteiten: Inventarisaties Natuurmonumenten, Monitoring bermvegetaties Steenwijk, Veldbezoeken en Excursies (eenmaal per 2 weken), Publieksexcursies, maaibeurten Heemtuin Wolterholten.

De werkgroep telt per 1 december 2019 23 leden, waarvan 90%, meer of minder vaak, actief.

Werkgroep lezingen:

In 2019 werden er, zoals gebruikelijk vijf lezingen georganiseerd. Deze lezingen zijn voor leden van de KNNV afdeling en van de IVN afdeling vrij toegankelijk. De lezingen worden ook aan de pers aangeboden, zodat bij plaatsing in de lokale kranten niet-leden ook in de gelegenheid zijn om en de lezing bij te wonen en kennis te maken met onze vereniging en het IVN. Van hen wordt een vrijwillige bijdrage van € 2,- gevraagd.

Werkgroep excursies:

In 2019 werden er door de KNNV afdeling en de IVN afdeling 36 excursies georganiseerd, die in totaal door ongeveer 450 belangstellenden werden bezocht. Dit aantal is een toename ten opzichte van vorige jaren en betreft niet alleen leden, maar ook belangstellende inwoners en toeristen, die de aankondiging voor een excursie in de landelijke pers hebben gezien.

Samenwerking met het IVN:

Ook dit jaar heeft er 1 gezamenlijke bestuursvergadering met het IVN plaatsgevonden.

De samenwerking verloopt soepel. De Koppel, de excursies en de lezingen blijven gezamenlijke activiteiten. Ook de Nieuwjaarsreceptie, om en om georganiseerd door de Noordwesthoek of het IVN, is een voorbeeld van de samenwerking.

Afdelingsblad Koppel:

Het redactieteam mag wat het bestuur betreft, een groot compliment krijgen. Afgezien van kleine "schoonheidsfoutjes" soms, is het een goed leesbaar en vormgegeven blad met een mooie mix aan artikelen. Op onze website is de Koppel ook te lezen en ziet er volledig in kleur nog mooier uit dan in druk. Ook zijn er dit jaar weer een aantal Nieuwsbrieven verschenen, in een onregelmatige datumreeks.

Dit gebeurt op momenten dat het bestuur verschillende onderwerpen (extra) onder de aandacht van de leden wil brengen.

Contacten buiten onze afdeling:

De contacten met het landelijk bureau zijn summier. Het gaat vooral om informatie-uitwisseling via de secretaris en de ledenadministratie via de penningmeester. Ook wordt één of tweemaal per jaar de bijeenkomst van de Beleidsraad KNNV bezocht.

De contacten met andere KNNV afdelingen bestaan voornamelijk uit het uitwisselen van de al of niet digitale uitgaven van elkaar. Ook komen er uitnodigingen aan excursies, maar omdat deze niet altijd op tijd kunnen worden verspreid binnen onze afdeling, wordt hier weinig gebruik van gemaakt.

Contacten met andere natuurverenigingen binnen onze regio waren er dit jaar nauwelijks.

Ton Bode heeft regelmatig overleg met de Gemeente Steenwijkerland en ook de werkgroepen hebben vanuit hun eigen expertises regelmatig contact met de Gemeente of doen op verzoek inventarisatie werkzaamheden en dergelijke.

Secretaris, Sjoerd Osinga

Deventer**Bijdragen aan de 3N's van de KNNV, Natuurstudie, Natuurbeleving en Natuurbescherming**

De PWG heeft aan deze 3N's bijgedragen door het relatief grote project Keizersrande monitoring. Rapport is downloadbaar via de site (<https://www.knnv.nl/afdeling-deventer/keizersrande>). Verder zijn alle waarnemingen ter beschikking gekomen voor het algemeen belang. Daarmee wordt o.a. beter inzicht verkregen in de verspreiding van planten, zeldzame, maar ook algemene of zogenaamde exoten. Bijvoorbeeld in de Vijfhoek kan dan bij het schonen van de sloten rekening gehouden worden met Waterviolier, maar ook met de invasieve exoot Watercrassula.

De MWG heeft ook een prachtig rapport gepubliceerd van de monitoring van mossen in het km hok waar ook Moespotleide ligt, ook dit rapport is gepubliceerd

(<https://www.knnv.nl/sites/www.knnv.nl/files/users/Deventer/Mossenwerkgroep/Mossen%20rond%20de%20Moespotleide%20en%20Averlose%20Houtweg%205-10-19.docx.pdf>).

Enschede

Nadat de Vrienden van Twentse Welle opgeheven werd eind 2018 is er een nieuwe vereniging opgericht begin 2019. Dit was de KNNV-Regio Enschede. Er heeft in januari een oprichtingsvergadering plaatsgevonden. In februari zijn de statuten gepasseerd, zijn wij als vereniging ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. In maart hebben wij een bankrekening geopend bij de Triodos-Bank.

Wij zijn gestart in maart met 17 leden en nu (begin november) zitten wij inmiddels op 27 leden. Hieronder is te lezen waar wij ons voor hebben ingezet. Een punt in het bijzonder dient genoemd te worden en dat is de Ger van Zanen Voucher van €500,-. Dit hebben wij verkregen voor ons project: WeidesprinkhaanQuest. Met het bedrag hebben wij elektronische detectoren, loepstokjes, vangnetten, en sprinkhaanliteratuur aangeschaft. Vorig jaar was er een Weidesprinkhaan gevonden in de buurt van de Lonnekerberg en ons project bestond uit het nagaan of er een levensvatbare populatie daar bestaat. Tevens was een doel van het project het verhogen van de interesse van de in de omgeving wonende mensen voor natuur.

De Weidesprinkhaan hebben wij hier niet weten te vinden, wel hebben wij enige nieuwe leden hierdoor gevonden.

Hieronder de lijst van activiteiten:

Lezingen bij De MuseumFabriek:

Datum	Lezing/Excursie	Bezoekers	Spreker / Coördinator
21 november	Roofvogels in Twente	75	Peter Waardenburg
16 januari	Samen Namibië ontdekken	25	Karin van den Brekel en Jan Bruggink
21 maart	Plastic Soep	20	Tim de Rooij
18 april	Nachtvlinders	28	Wim Bakker
7 mei	Libellen	27	Marijke Goorhuis
16 mei	Ontdooiende Permafrost	25	Ko van Huissteden
19 september	Wolven in Nederland	25	Melanie Pekel
1 oktober	Vlinders kijken	21	Henk Dikkema
17 oktober	Ontdek de Aarde	42	Jan Vermeer

Activiteiten bij De MuseumFabriek:

Wat	Hoe vaak?	Datum	Wanneer?	Aanwezig
Insectenavonden	11		eerste dinsdag v/d maand	
Fotowerkgroepavonden	9		derde dinsdag v/d maand	
Insectenavond		3 december 2019		8
Insectenavond		7 januari 2020		11

Cursussen/Activiteiten:

Activiteit	Inhoud	Wanneer	Waar	Aantal deelnemers
Mini-cursus: Tuinvogels	1 theorieavond & 1 excursie	Januari 2020	Van Heek Park	10
Nachtvlindernacht	1 excursie	Juni 2019	Hof Espelo	12
Mini-cursus: Dagvlinders	1 theorieavond & 1 excursie	Juli 2019	Ledeboerpark / Viermarken	11
Weidesprinkhaan	1 theorieavond & 3 excursies	Juli/Augustus 2019	Lonnekerberg / Vliegveld Twente	11
Nachtvlindernacht	1 excursie	Augustus 2019	De Viermarken	25
Slepen en Kloppen	1 excursie	Oktober 2019	Hof Espelo	6

Inventarisaties:

Gebied:	Aantal bezoeken:
Hof Espelo:	10
Vitens terrein:	10
Hengelosestraat:	4
Vlijertse Meden:	1
De Viermarken	1

Overige activiteiten:

Wat	Wanneer / Hoe vaak?
Algemene Leden Vergadering	25 april & 13 november
Vergadering met andere Twentse KNNV-afdelingen	18 september
Bestuursvergaderingen	11 maal vanaf november 2018

Hengelo-Oldenzaal

Dit jaarverslag geeft een beknopt beeld van onze activiteiten over 2019

Het uitgebreide jaarverslag is te lezen op onze website in ons ledenblad Onder de Loep van maart 2020. (www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal).

Het excursieprogramma is de belangrijkste activiteit van onze afdeling. De excursiecommissie zorgt voor een gevarieerd programma waarbij bij de keuze van de gebieden ook verschillende onderdelen van de flora en fauna aan de orde komen.

Leden van KNNV Enschede nemen ook deel aan de excursies. Onze leden kunnen deelnemen aan de lezingen van KNNV Enschede. Deze samenwerkingsafspraken worden begin 2020 vastgelegd. Het komend jaar gaan we opnieuw proberen om geïnteresseerde niet-leden te laten deelnemen aan deze excursies.

In 2019 hebben we gebruik gemaakt van het landelijk aanbod van mini-cursus. Samen met het IVN en het NIVON hebben we twee cursussen georganiseerd. Beide cursussen, de tuinvogeltelling en dagvlinders zijn door ca. 20 personen bezocht

We hebben voor de eerste keer deelgenomen aan de RABO Clubactie waarbij stemmen kunnen worden uitgebracht op verschillende clubs. Wij hebben € 181,00 ontvangen.

Het project in de wijk Klein Driene (zie ook verslag 2018) blijft onze inzet vragen, Hieraan gerelateerd zijn ook andere vragen van de gemeente en daaraan gerelateerde organisaties waar men gebruikt wil maken van onze groene deskundigheid. In de meeste gevallen staan wij hier positief tegenover. Vragen op beleidsniveau aan de Groene organisaties stagneren bij de gemeente. Wij gaan dit bespreken met IVN Hengelo, waarmee we hierbij samen optrokken.

De kwaliteit van onze website en ledenblad *Onder de Loep* is goed. Op de website staan ook de Waarnemingen uit Hengelo en omgevingen en Twente. Het ledenblad en de website worden positief gewaardeerd.

Bij het decembernummer van *Onder de Loep* hebben wij voor alle leden de KNNV-tekenkaart bijgevoegd in de hoop dat men deze in 2020 niet hoeft te gebruiken.
Bestuur KNNV Hengelo-Oldenzaal

Twenthe

In het jaar 2019 werden er verschillend excursies en lezingen geregeld in samenwerking met de IVN-afdeling. Jammer genoeg ging een lezing van H.J. van der Veen over Chris van Leeuwen ging wegens gebrek aan belangstelling niet door.

We kunnen altijd deelnemen aan de activiteiten van de andere verenigingen verbonden in de Stichting Natuurhus Almelo.

Onze ledenaantallen zijn op 1-1-2020

Gewone leden 29

Huisgenootleden 5

We hebben geen ereleden, jeugdleden of donateurs.

Ons bestuur bestaat uit voorzitter/penningmeester (Ben van Veenen) en secretaris/natuurhistorisch secretaris (Geesje Vinke). Deze functies zijn niet zo strikt verdeeld.

Geesje Vinke, Secretaris afd. "Twenthe" te Almelo.

Vriezenveen

De afdelingsactiviteiten waren breed van opzet. De animo was goed. Wens: meer mensen actief te krijgen bij organisatie/uitvoering van activiteiten. Het KNNV ledental nam iets toe.

Natuurstudie:

- a. Samen met de gemeente Twenterand en het Waterschap loopt sinds 2007 een ecologisch bermproject. Jaarlijks worden een aantal soorten geïntroduceerd. De gemeente beheert steeds meer bermen en schouwpaden ecologisch. Herinrichting terreinen Vitens drinkwaterlocatie Hammerflie als kruidenrijk vochtig grasland is een succes. Diverse leden nemen deel aan inventarisatie projecten op gebied fauna, flora en de Kraanvogel in gebied Engbertsdijksvenen, ook in 2019 werd geen jong groot gebracht, mogelijk vanwege droogte. Project "Wies met de patries" loopt verder met monitoring en aanleg akkerranden en keverbanken.
- b. Twee gebieden (Fayersheide en Vitens Hammerflie) geïntroduceerd op diverse soorten.

Natuurbeleving:

- a. Maandelijks wandelingen en excursies. De afdeling beheert een educatieve kruidentuin. De natuur fotowerkgroep was opnieuw medeorganisator van succesvolle (500 bezoekers) expositie natuurfoto's.
- b. Jongere generatie (15 -50 jaar) activeren lukt nog steeds niet, er zijn ook geen aanjagers te vinden. De schoolwandelingen smaken naar meer.
- c. Via rondleidingen en lezingen voor andere groepen

Natuurbescherming:

- a. N2000 gebied Engbertsdijksvenen, aangewezen in 2009! De tuning van de omvang van noodzakelijke buffers voor herstel grondwaterpeil rond het hoogveen gebied blijft een hot item: met zo weinig landbouwgrond net de geëiste doelen halen! De jaren verstrijken en we blijven inzetten op een robuust en duurzaam goed werkend hoogveenlandschap systeem. Helaas is geld weer een (te) belangrijke factor. In de project stuurgroep is een positie afgedwongen vanuit de lokale natuur- en milieugroepen.
- b. Landschapsbeheer succesvol op 13 doordeweekse ochtenden en op 2 zaterdagen waaronder op de natuurwerkdag samen met Scouting. Werkgebieden: Veenschap 10x, Fayersheide 3x en Faunapassage De Pollen 2x. Beheer van 12 ha veengebied met schapen werd beter afgestemd.
- c. Bij Vriezenveen komt een nieuwe drinkwaterwinning. Extra veldonderzoek is bezig na de droogte in 2018/2019. Volgend jaar komt er een startnotitie MER (NRD) met daarna een project-MER.

Organisatie:

- a. Nestkastproject "Hoge Hexel" en Torenvalk nestkastproject met nieuwsbrieven van de resultaten. Deelname aan steenuilenproject. Nestkastproject "Oude Kerkhof.
 - b. Paddenopvangproject "De Pollen". Dit werkt goed. Beheer en monitoring vormen nu de bezigheden. De opdracht voor een passende informatiehoek met zitjes is verstrekt. Er werden voldoende subsidiegevers gevonden. Medio april 2020 is de oplevering gepland.
 - c. Het bestuur is compleet!
- H.H. Stevens. E-mail: voorzitter@vriezenveen.knnv.nl*

Zwolle

Geen verslag ontvangen

Gewest Gelderland**Apeldoorn**

Geen verslag ontvangen

Arnhem

Natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming vinden binnen de afdeling Arnhem plaats in de verschillende werkgroepen, excursies, cursussen en lezingen, met elk hun eigen accent.

Voor de natuurbeleving is de veldstudiegroep cruciaal. De groep trekt er wekelijks op uit, trekt regelmatig deelnemers uit andere delen van het land, stelt het programma samen met inbreng van de enthousiaste deelnemers en doet verslag in onze nieuwsbrief de Postduif.

Bij de planten- en paddenstoelenwerkgroepen ligt een wat zwaarder accent op natuurstudie. Beide groepen houden 2 à 3 wekelijks een determinatie-avond en organiseerden in totaal een tiental excursies. Aangevuld met enkele niet-werkgroepleden voerden beide groepen enkele gebiedsinventarisaties, op verzoek van o.a. de gemeente Arnhem – een mooi teken dat onze deskundigheid ook elders wordt gewaardeerd.

Een belangrijke activiteit van de vlinderwerkgroep is het systematisch tellen van vlinders op een viertal vaste routes, en het tellen van sleedoornpage-eitjes in de wintermaanden. Daarnaast organiseerde de werkgroep in de zomermaanden 3 excursies. In 2019 werd voor het eerst een vlinderkursus gegeven, in samenwerking met IVN Arnhem, die enthousiast is ontvangen. De groep werkt verder nauw samen met de Vlinderstichting.

Dit jaar zijn er twee Groencursussen gegeven, een samenwerkingsverband tussen Nivon, IVN Arnhem en KNNV. Vaak is deze Groencursus een start om deel te nemen aan diverse andere cursussen. De Wilde Planten Cursus was wederom een succes, met gemotiveerde deelnemers en docenten van binnen en buiten de KNNV.

Natuureducatie gebeurt verder samen met IVN Arnhem, KNNV Arnhem, Helicon MBO Velp, Vogelwerkgroep Arnhem en Hogeschool Larenstein. We maken gebruik van de lezingen die door de verschillende partijen worden georganiseerd. Deze zijn gratis toegankelijk, en daarmee laagdrempelig. In het algemeen maken leden van IVN en KNNV intensief gebruik van elkaars cursussen.

Communicatie binnen de afdeling vindt plaats via onze digitale Nieuwsbrief "de Postduif" die wekelijks verschijnt, en ook berichten opneemt van natuurorganisaties uit aangrenzend gebied.

In het bestuur van de afdeling is secretaris Michel Zwarts opgevolgd door Tineke Brussaard.

Epe - Heerde

Eind 2019 stonden 122 leden, 24 huisgenoten, 1 jeugdlid en 4 elfjesleden geregistreerd.

In de Algemene ledenvergadering is Ron Roovers herkozen als penningmeester.

Het bestuur bestaat uit 5 personen: voorzitter, penningmeester, secretaris en 2 algemene leden. Er is 1 algemene ledenvergadering gehouden en 4 bestuursvergaderingen.

Er zijn 4 lezingen georganiseerd. Een werkgroepenavond, Nieuwjaarswandeling en receptie, het 1000-soortenweekend in oktober – vallend in de week van de Veldbiologie, 12 wandelingen. Er wordt regelmatig deelgenomen aan markten. De afdeling onderhoudt het door de afdeling uitgezet Natuurpad. Er is een minicursus tuinvogels, een cursus dagvlinders en een cursus Rupsen gehouden.

Er zijn 7 werkgroepen die diverse activiteiten verzorgen, zoals inventarisaties en excursies.
Er is een meldpunt ingesteld voor exoten, in samenwerking met de gemeentes
Er is deelgenomen aan de IVN-actie "gastheer van het landschap", in zowel Epe als Heerde,
Op gebied van Natuurbescherming en Natuurontwikkeling zijn 12 zaken opgepakt, o.a. door het opstellen van gespreksnotities, zienswijzen en het zitting nemen in klankbordgroepen.

Het rapport Staveren is uitgebracht: "Flora en Fauna in Schaveren". Elke werkgroep heeft hieraan meegewerkt. Reden om voor dit gebied te kiezen is dat ruim dertig jaren geleden ook een onderzoek in dit gebied door onze afdeling is uitgevoerd. Door vergelijking van de resultaten van beide onderzoeken kan worden nagegaan of zich (positieve of negatieve) ontwikkelingen in het gebied hebben voorgedaan.

Er is actieve deelname aan de vergaderingen van het gewest Gelderland, In het afgelopen jaar is door dit gewest een Projectplan biodiversiteit opgesteld.

Er is regelmatig en goed contact met de gemeente Epe en de gemeente Heerde,

Er worden nauwe contacten onderhouden met IVN Apeldoorn en KNNV Apeldoorn. Zo ook met andere organisaties zoals Floron, Sovon, RAVON en GNMF.

Nijmegen

Terugkijkend op het afgelopen jaar was het een succesvol jaar met vele activiteiten. De planten- en insectenwerkgroep inventariseerden het rayon en werkten aan de collecties in het natuurmuseum. De lichenen en wantsen inventarisaties werden met kracht ter hand genomen. De werkgroep excursies verzorgde 140 excursies. 21 leden namen de excursies voor hun rekening in 51 gebieden.

De opkomst bedroeg gemiddeld 14 personen. Er kwam een uitgebreide verslaggeving tot stand, te bereiken op <https://www.knnv.nl/afdeling-nijmegen/excursieverslagen-2019>. Ook werden duizenden waarnemingen doorgegeven op waarneming.nl. Voor de afdeling Eindhoven en Wageningen werd een lezing en excursie verzorgd. Voor de leden waren er vijf lezingen in de Bastei. Voor de wijde omgeving werden 14 lezingen verzorgd over natuur en landschap. We namen met drie activiteiten deel aan de Week van de veldbiologie en Fête de la nature. Door Louis en Peter werd een vogelexcursie georganiseerd, waarvan de baten in de kas vloeiden.

Voorzitter Jan Nillesen, voorzitter@nijmegen.knnv.nl

Noordwest Veluwe

We denken dat we samen meer kunnen bereiken dan alleen.

Twee jaar geleden is het nieuwe gewest Gelderland gevormd met de acht Gelderse afdelingen. Doel is meer samenwerking, de KNNV op de kaart te zetten en uiteindelijk het natuurbesluit van de Provincie te gaan beïnvloeden. Er is nu een postadres van het gewest (dat is bij onze afdeling gevestigd) en we hebben met elkaar afgesproken in het weekend van 15-17 mei 2020 activiteiten te gaan organiseren onder de paraplu van de biodiversiteit. Met elkaar gaan we PR verzorgen. We hopen op een verdere olievlek aan activiteiten.

Eens per jaar wordt gezamenlijk met regionale "groene burens" (waaronder IVN) vergaderd en was er de gebruikelijke gezamenlijke excursie.

Het jaar 2019 was ook verder weer een actief jaar voor onze afdeling. Bijna honderd activiteiten werden georganiseerd, hoewel de zomer net als in 2018 erg lang droog was.

Er waren naast meer dan 40 excursies nog een cursus Geologie, en enkele lezingen. Succes hadden we met lezingen over 'De terugkeer van de wolf in Nederland' en over de "Marker Wadden". Beide werden vooraf goed in de pers verwelkomd. Er was dan ook veel belangstelling voor.

De werkgroep Landschapsbeheer heeft 10x in onze omgeving in de natuur gewerkt, veelal in opdracht van de betreffende gemeentes. Er is ook veel werk verzet bij de nieuwe plaatselijke natuurtuin "de Zandkamp". De paddenwerkgroep heeft weer veel padden en kikkers gered tijdens de jaarlijkse paddentrek. De werkgroep Natuurbescherming heeft weer veel van zich laten horen als er plannen waren die nadelig zouden zijn voor de natuur in onze omgeving. Vooral als het om Natura-2000 gebieden of over dassen gaat.

Tot slot kunnen we trots melden dat het bestuur weer voltallig is. Er zijn momenteel gelukkig geen vacatures. Ons ledenaantal is vrijwel gelijk gebleven. En last but not least: Twee leden van onze afdeling ontvingen in 2019 een Koninklijke onderscheiding.

Oost-Achterhoek

In het jaar 2019 werden 27 excursies gehouden, waarvan 13 publieksexcursies in samenwerking met de IVN afdeling Oost-Achterhoek. Samen met de IVN afdeling werden ook 10 thema avonden georganiseerd. Deze avonden door gemiddeld ca. 40 mensen bezocht.

De werkgroep Natuurbeheer organiseerde 7 natuurwerkdagen. Hierbij waren gemiddeld 11 mensen aanwezig. Ook de andere werkgroepen hielden hun activiteiten. De paddenstoelenwerkgroep hield 5 excursies (gemiddeld 12 deelnemers) en 4 determineer-avonden (gemiddeld 4 deelnemers). De mossenwerkgroep kwam bijna tweewekelijks bij elkaar. De insectenwerkgroep hield 2 gezamenlijke excursies. Over de opkomst bij onze eigen KNNV excursies maakt het bestuur zich zorgen. Deze was slechts 8 deelnemers gemiddeld. Wij moeten geen vereniging worden met papieren leden!

Na het jubileumjaar 2018 werden de lopende zaken weer goed opgepakt. De gezamenlijke plantenwerkgroep met het IVN heeft zich o.a. dit jaar beziggehouden met bijzondere biotopen in onze regio. Het ledenaantal bleek vrijwel gelijk. De financiële situatie is goed met een stevige reserve. Het bestuur is dit jaar 10x bij elkaar geweest en 2x bestuursoverleg met de IVN afdeling Oost-Achterhoek. De samenwerking met het IVN loopt nog steeds goed. Wij willen deze samenwerking zo mogelijk verder uitbreiden. In het bestuur waren twee mutaties. Gelukkig konden we zowel een nieuwe secretaris als een nieuwe natuurhistorisch secretaris vinden.

Onze doelstellingen bij de activiteiten:

1. Natuurstudie. Er waren een aantal specifieke excursies zoals naar de voorjaarsflora bij Wüllen (D), de Willink Weust en de omgeving van het Nonnenven in Kotten. Ook de thema avonden met het IVN waren van goed niveau met o.a. de avonden over de Oehoe in de Achterhoek, de woeste gronden en het historisch landschap bij Meddo en de energie transitie in onze regio.
2. Natuurbeleving. Vooral het voorjaar was weer uitzonderlijk droog. Het overloopgebied in Kotten wat we bezochten leek dan ook meer op een steppe. Bloeiende planten zoeken toen het gevoren had, leverde tot ieders verrassing toch zeker 20 soorten op.
3. Natuurbescherming. De werkgroep Natuur & landschap Winterswijk waarin wij participeren heeft zich dit jaar beziggehouden met de Beleidsvisie landschap en biodiversiteit rond Winterswijk en heeft overleg gehad met de gemeente Winterswijk over de bedrijfsterreinen aan de Misterweg en de ecologische verbindingzone ter plaatse. De werkgroep Natuurbeheer heeft ook dit jaar weer diverse natuurgebiedjes onderhouden o.a. aan de Besselinkschans, de Muggenhoek en bij De Haarman.

Regio Doetinchem

Geen verslag ontvangen

Wageningen e.o.

Het bestuur bestond in 2019 uit 5 personen. Het bestuur nam actief deel aan vergaderingen van de Landelijke KNNV, de Beleidsraad. Het provinciaal overleg tussen de Gelderse afdelingen is op gang gekomen en zij gaan in 2020 diverse activiteiten starten.

De Natuuracademie, een serie maandelijkse lezingen door een natuurautoriteit gevolgd door een excursie, trok voor de vierde jaar op rij veel belangstelling. Onze tien werkgroepen zijn een groot deel van het jaar actief met studiebijeenkomsten en excursies. Lezingen, studiebijeenkomsten en excursies zijn ook te bezoeken door niet leden en staan op de activiteiten overzichten van de IVN afdelingen in onze regio. Dit trekt nieuwe mensen aan, waarvan een aantal ook lid wordt van de KNNV. Gezamenlijk hebben de werkgroepen het natuurgebied Vlinderdas in Ede geïnventariseerd.

Het bestuur heeft alle van inventarisatierapporten van de afdeling een digitale versie beschikbaar: in totaal bijna 150 stuks sinds de jaren 80. De papieren versie van de inventarisatierapporten zijn beschikbaar bij de bibliotheek van Wageningen Universiteit en de Koninklijke Bibliotheek. Via onze eigen website zijn de digitale versies te bestellen zowel voor KNNV als IVN leden alsook - tegen geringe betaling - voor niet-leden.

Het ledental van onze afdeling is in 2019 stabiel gebleven op 472 leden. Wel hebben we ruim 30 nieuwe leden mogen verwelkomen, ter compensatie van leden die overleden of vertrokken zijn. De natuurbeschermingssecretaris vertegenwoordigt de afdeling in gemeentelijke werkgroepen die herstructurering van zowel stedelijk als landelijk groen vorm geven.

Het bestuur van de afdeling overlegt 2 maal per jaar met aanpalende IVN afdelingsbesturen. Samen stimuleren zij contacten tussen de leden en overleggen over PR en de opzet van een nieuwe IVN gidsenopleiding. Contacten tussen de leden van onze verenigingen zijn gestimuleerd door een viertal gezamenlijke excursies.

Gewest Utrecht

Amersfoort

Het jaar 2019 is voor onze afdeling weer een succesvol jaar geweest. Toch kende het jaar ook enkele dieptepunten. Zo ontvingen wij drie keer een bericht van overlijden; drie trouwe leden, die ons in één jaar tijd ontvallen zijn. Verder konden door persoonlijke omstandigheden enkele activiteiten (o.a. planten determineren) geen doorgang vinden en werd het bestuur geconfronteerd met het per direct opstappen van de voorzitter. Gelukkig staan hier veel positieve ontwikkelingen tegenover. Het ledental van de afdeling stond aan het begin van het nieuwe jaar op 136, slechts een kleine achteruitgang ten opzichte van 2018 en gelijk ten opzichte van 2017. Zijn veel werkgroepen weer zeer actief geweest, in het bijzonder in hun bijdragen tot het natuuronderzoek in De Schammer. En... kunnen wij de oprichting van de Werkgroep Paddenstoelen melden! Vermeldenswaard is ook onze vernieuwde afdelings-website.

De samenwerking tussen KNNV afdeling Amersfoort e.o., de plaatselijke afdeling van het IVN en de gemeente Amersfoort heeft opnieuw geleid tot mooie en zeer gewaardeerde activiteiten als de Natuuracademie en de Natuurlezingen. De samenwerking met het IVN komt ook duidelijk in beeld door ons gezamenlijke afdelingsblad De Natuurkijker.

Dankzij de goede verstandhouding en samenwerking tussen KNNV en IVN is er in 2019 op bestuurlijk niveau (het zogenoemde koepeloverleg) geen direct overleg nodig geweest.

Het streven in de afgelopen jaren om (meer) werkgroepen nauwer te betrekken bij natuuronderzoeken (inventarisatieprojecten) krijgt steeds meer gestalte. Voorbeelden zijn de natuuronderzoeken van "De Modderbeek" en "De Schammer", beide onder leiding van Arie van den Bremer. Nagenoeg alle werkgroepen hebben daar actief aan bijgedragen. Opvallend ook is de toegenomen expertise onder de leden. Daarnaast ontwikkelt zich een goed netwerk van externe experts op wie wij een beroep kunnen doen.

Project De Modderbeek:

De rapportage van natuuronderzoek De Modderbeek is begin 2019 afgerond. Het rapport is op 28 maart 2019 aan het bestuur van het Waterschap Vallei en Veluwe, beheerder van de Modderbeek, aangeboden. Dit vond plaats op Hoeve Groot Zandbrink. De belangstelling was erg groot.

Project De Schammer:

In 2019 heeft de afdeling een breed natuuronderzoek uitgevoerd in De Schammer, een gebied dat door Utrechts Landschap wordt beheerd. Bij een dergelijk onderzoek is het streven dat zoveel mogelijk werkgroepen kunnen meedoen. Ook wordt vaak een beroep gedaan op "externe" specialisten en wel voor die deelonderzoeken (of thema's) waarvoor geen werkgroep bestaat, maar de expertise wel beschikbaar is. Het verslag zal begin 2020 verschijnen.

Tot slot dient ook de goede samenwerking met De Groene Belevens te Leusden vermeld te worden. Zo mogen wij dankbaar gebruik maken van het leslokaal voor al onze vergaderingen, project- en determineerbijeenkomsten, maar ook voor onze specifieke publieksactiviteiten, zoals de cursus tuinvogeltelling, die door onze werkgroep Vogels in samenwerking met de landelijke KNNV is gegeven, kunnen we bij De Groene Belevens terecht.

Uit de verslagen van de werkgroepen blijkt dat op enthousiaste wijze invulling wordt gegeven aan de doelstellingen van onze vereniging, waarbij natuurbeleving, kennis vergaren en uitdragen en het doen van onderzoek centraal staan. Een actieve afdeling om trots op te zijn.

Theo van de Water, Secretaris

Utrecht**Algemeen**

De afdeling Utrecht van de KNNV heeft in 2019 weer veel activiteiten georganiseerd. In bestuurlijk opzicht hebben geen wijzigingen plaatsgevonden. Het bestuur bestaat momenteel uit: Cockie Streng (voorzitter), Frans Coolen (secretaris en ledenadministratie), Maarten Drost (penningmeester) en Renee Lommen (natuurhistorisch secretaris).

Daarnaast heeft de vereniging een activiteitencommissie, bestaande uit Renee Lommen, Lia Oosterwaal en Nel van Meijeren.

De publiciteit wordt verzorgd door de leden: Paul Damoiseaux (redactie CONVO), Cockie Streng (webmaster) en Renee Lommen (redactie nieuwsbrief).

Het bestuur heeft in 2019 vier keer vergaderd. De Algemene Ledenvergadering vond plaats op 21 maart.

Het aantal leden is gedurende 2019 ongewijzigd gebleven. Per 1 januari 2019 telde de vereniging 199 leden, evenals per 31 december 2019. Het proces voor het innen van de contributie is sterk gemoderniseerd door zoveel mogelijk gebruik te maken van email in combinatie met de iDEAL-betalingsmogelijkheid.

Er zijn 10 digitale nieuwsbrieven verspreid. Het kwartaalblad CONVO is vier keer uitgegeven.

Het jaarlijkse KNNV-weekend vond plaats van 14-16 juni in het gebied van de Overijsselse Vecht.

In januari is de *Minicursus Tuinvogels Herkennen* gegeven voor een groep van 15 mensen.

In juni is de *Minicursus Dagvlinders* gegeven voor een groep van 10 mensen.

De volgende excursies zijn gegeven:

- *Vogelakkers op de Veluwe* (16 februari)
- *Vogelexcursie Doove Gat bij Haastrecht* (13 april)
- *De Zouweboezem: vogels kijken* (18 mei)
- *Op zoek naar orchideeën in de buurt van Utrecht* (12 juni)
- *Plantenexcursie Maximapark* (22 juni)
- *Renkums Beekdal* (30 juni)
- *Zwanenwater o.l.v. boswachter in samenwerking met IVN* (14 juli)
- *De Hoogekampse plas* (7 september)
- *Paddenstoelenexcursie op Landgoed De Paltz* (5 oktober)
- *Uilenexcursie in Bunschoten* (26 oktober, in kader van de Week van de Veldbiologie)

De volgende lezingen/workshops zijn gegeven:

- *Natuurlezing door Joop de Wilde: Wolken, Wind en Water* (15 januari)
- *Vergroening Utrechtse singels* (21 maart op ALV)
- *Workshop bijenmuur bouwen* (bijendrieluik in maart)

De vereniging heeft een Ger van Zanen voucher toegewezen gekregen voor de restauratie van watertuintjes in de stadswijk Lombok.

Het archief van de vereniging is opgenomen in het Gemeentelijk Archief Utrecht.

Plantenwerkgroep

De Plantenwerkgroep heeft in het kader van een miniacademie de volgende praktijkbijeenkomsten georganiseerd:

- Planten herkennen aan vegetatieve kenmerken (Kim Lotterman)
- Oefenen met herbariumgrassen
- Voorbereiden inventariseren muurvegetatie Zwarte Water

Daarnaast heeft de Plantenwerkgroep de volgende planteninventarisatie uitgevoerd:

- Een viertal hooilandjes (Zeehaenkade, Zoudenbalch, Voordorp, De Tol)
- Drie gebieden in Amelisweerd (landje van Wiggen, De Beurs, De Oude Kreek)
- De muurvegetatie van het Zwarte Water

- Natuurvriendelijke oevers van de Galecopperwetering, i.s.m. IVN

Er zijn excursies georganiseerd naar het Zwanewater en naar de Bossewaard (in samenwerking met IVN afdeling Nieuwegein/IJsselstein en omstreken).

In 2018 heeft de Plantenwerkgroep 9 digitale nieuwsbrieven uitgegeven.

Vogelwerkgroep

De Vogelwerkgroep heeft in 2019 een uitgebreide broedvogeltelling uitgevoerd in de Westbroekse Zodden.

Secretaris Frans Coolen

Woerden (voorheen Stichts-Hollandse Polderland)

Het jaar 2019 stond in het teken van het vijftigjarig bestaan van onze afdeling (1969-2019). Ter gelegenheid van dit jubileumjaar zijn er diverse activiteiten georganiseerd, speciaal voor onze leden, te beginnen met een Nieuwjaars wandeling op het Landgoed Linschoten met na afloop een lunch in Het Wapen van Linschoten en Snelrewaard. Dat is dezelfde locatie waar onze afdeling vijftig jaar geleden werd opgericht door o.a. E.E. van der Voo, de eerste voorzitter van de KNNV afd. Stichts-Hollandse Polderland, veldbioloog en rentmeester van het landgoed. 52 leden mochten wij deze bijzondere dag verwelkomen. Er waren zelfs 4 leden aanwezig die al vijftig jaar lid zijn.

Gedurende het jaar zijn speciale jubileumactiviteiten georganiseerd: o.a. mossen en stinzenplanten op Landgoed Linschoten, lezing over Nederlandse orchideeën en orchideeën-excursies, vroege-vogelzang-excursie met ontbijt, historische fietstocht naar Hekendorp, vogels kijken en daarna varen in De Biesbosch en een gezamenlijke biologische maaltijd in het Brediuspark geheel verzorgd door eigen leden. Ook werd gedurende de laatste maanden van het jaar in het NME centrum InBredius een KNNV-fototentoonstelling ingericht met natuurfoto's van onze leden met daarbij een fotoquiz.

De werkgroepen - vogels, planten & insecten, paddenstoelen, weidevogelbescherming, landschapsbeheer, struingroep - hebben in 2019 zelf ook een uitgebreid programma verzorgd. De deelnemers zijn enthousiast en zijn actief betrokken.

Eind december 2019 voor de zesde keer meegedaan met de Eindejaars Plantenjacht (60 bloeiende plantensoorten, vorig jaar 43).

Ook dit jaar zijn we met elkaar een aantal dagen weg geweest. Voor het eerst een midweek. Prima verzorgd op een prachtige locatie in de buurt van Aalten (Achterhoek).

Wij kunnen terugkijken op een zeer geslaagd jubileumjaar.

Per 31-12-2019 telt onze afdeling 117 leden (01-01-2019: 114).

Wiebe Kreton voorzitter KNNV afdeling Woerden (v.h. Stichts-Hollandse Polderland)

Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn

Algemeen

Mede door een geslaagde vogelcursus hebben we een solide jaar gehad wat betreft financiën, al is het ledenaantal iets afgenomen. We werken samen met het IVN. We hebben een gezamenlijk blad en drie gezamenlijke werkgroepen, de paddenstoelen- en mossen werkgroep en werkgroep voor fotografie. Eind van het jaar is ook de insectenwerkgroep opgericht door onze afdeling welke komend jaar een gezamenlijke werkgroep zal worden. We hebben wederzijds de activiteiten voor elkaar (gratis) opengesteld.

Daarnaast werken we samen met de Algemene Seniorenvereniging Zeist (ASZ) op het gebied van lezingen.

Dit jaar hebben we voor de tweede keer deelgenomen aan de week van de veldbiologie.

Natuurbeleving en natuurstudie

Onze 7 werkgroepen organiseerden ongeveer 80 activiteiten, variërend van excursies, determinatie-avonden, inventarisaties, trekvogeltellingen, weekenden, cursussen en lezingen.

Samen met de Groene groepen in Zeist en de ASZ hebben we in Zeist 4 lezingen georganiseerd.

De jaarrond vogelcursus voor gevorderden is voor de 10^e keer gehouden. 2 Minicursussen zijn gegeven over "tuinvogels en vlinders ingebed in het landelijke kader.

De midweek wandelgroep heeft nu rond de 60 leden en doen regelmatig mee met de veertiendaagse wandelingen door mooie natuurgebieden rondom Zeist. Het genieten van de natuur staat bij deze wandelingen voorop!

Natuurbescherming:

De natuurwerkgroep is dit jaar zevenentwintigmaal - en op de nationale Natuurwerkdag actief bezig geweest in diverse natuurgebieden. Vanaf 1 september 2019 plegen ze wekelijks onderhoud. Voorheen was dat eenmaal per 2 weken.

Zichtbaarheid:

In 2019 is een enquête onder de leden gehouden met het doel vast te stellen hoe ze het liefst op de hoogte worden gehouden van de activiteiten van het KNNV. Hieruit kwam naar voren dat ons blad dat eens per kwartaal verschijnt hogelijk wordt gewaardeerd.

We voeren de promotie via de media (met o.a. persberichten) en met het actief verspreiden van folders en ander KNNV -materiaal. De wervingsfolder is vernieuwd. De website functioneert matig. We hebben een Twitter-account en hebben Facebook. De Grote Ratelaar verscheen vier keer en daarnaast versturen we de leden digitaal de aankondigingen van activiteiten als reminder. In november zijn we gestart met het verspreiden van een nieuwsbrief voor de maanden als ons blad de 'Grote Ratelaar' niet verschijnt. Ook worden enkele activiteiten aangekondigd in de plaatselijke pers.

Gewest Flevoland***Lelystad***Natuurbeleving, natuurstudie

In 2019 kwam het afdelingsblad Het Lokvogeltje 4x uit met veel interessante verhalen en foto's met een grote verscheidenheid aan onderwerpen: vogels, insecten, zoogdieren, belangrijke ontwikkelingen in Flevoland op natuurgebied (*Inmiddels 45 jaar de rubriek Nieuws over dier en plant in polderland*), verslagen van excursies etc. Ook ontwikkelingen rond de Marker Wadden werden door diverse leden gevolgd en verslagen. Het onderhoud van de Heemtuin in Lelystad werd voortgezet in samenwerking met IVN, Landschapsbeheer en de dierenboerderij en met steun van de Gemeente Lelystad. Leden van afdeling Lelystad doen mee aan verschillen vogelinventarisaties: inventarisatie van broedvogels in het Oostvaardersveld, de SOVON-MUS-tellingen en de watervogeltellingen in de winter. Van de watervogeltellingen werd een 6 jaren-overzicht gemaakt en aangeboden aan wethouder Rentenaar Lelystad en Heemraad Nieuwenhuis van Waterschap Zuiderzeeland. Ook bevers, otters en ringslangen werden geïnteriseerd. Met RAVON worden resultaten gedeeld o.m. van ringslangwaarnemingen. Een ander groepje leden deed onderzoek naar muizen in de kwelstrook bij Bataviastad/haven.

Zichtbaarheid KNNV-Lelystad

In het voorjaar werd een open dag in de Heemtuin georganiseerd. Onder meer tijdens de Natuur- en Hobbymarkt in Lelystad, het Vogelfestival SBB bij de Oostvaardersplassen en het jubileumfestival van Natuur en Vogelwacht Flevoland werd een kraam met info over KNNV bemand. Daar waar de natuur in Flevoland in de knel dreigt te komen zijn KNNV leden alert. Waar nodig en mogelijk werd ingesproken of werden zienswijzen ingediend. Vanzelfsprekend kwamen ook dit jaar zowel de Oostvaardersplassen alsook de met het vliegveld Lelystad samenhangende kwesties aan de orde. KNNV Lelystad neemt deel aan de klankbordgroepen Oostvaardersplassen N2000 en het Oostvaardersveld.

Dit jaar werd onze voorzitter Nico Dijkshoorn geridderd, onder meer vanwege zijn betrokkenheid bij de oprichting en ontwikkeling van de KNNV Lelystad. Het 45 jarig bestaan van KNNV Lelystad werd gevierd met een gezellig samenzijn op het erf van een van onze leden en een excursie door het natuurgebied De Burchtkamp.

KNNV organisatie

In april kwam de voorzitter van de landelijke vereniging Bart Heijne kennismaken in Lelystad. Tot nu toe heeft Afdeling Lelystad heeft een nogal los verband met de landelijke vereniging. Het gesprek ging o.m. over de toekomst van KNNV, de zorgen over ledenverlies en pogingen van het bestuur om te komen tot meer betrokkenheid van de afdelingen incl. Flevoland bij de landelijke organisatie. Naams-(on)bekendheid speelt een belangrijke rol. We denken na over onze toekomstige bijdragen.

Gewest Noord-Holland

Alkmaar-Den Helder

Bestuur en leden

De afdeling telde op 31 december 2019 306 leden, waarvan 33 huisgenoten.

Het bestuur bestond uit vijf leden: voorzitter Ruud Maarschall, secretaris Marian van der Laan, na de ALV opgevolgd door Jeanette den Herder, penningmeester Herman van Kampen, veldbiologisch secretaris Pieter Korstanje en algemeen lid Evert Maarschall. Marjolein Boersma, de ledenadministratrice, verzorgt al jaren de ledenadministratie. Bovendien notuleert zij de bestuursvergaderingen. Zij maakt geen deel uit van het bestuur.

Het bestuur vergaderde zes keer, daarnaast werd in maart de Algemene Ledenvergadering gehouden. Beleidsraad 1 werd bezocht door de veldbiologisch secretaris en Beleidsraad 2 werd door de voorzitter bezocht; de Vertegenwoordigende Vergadering eveneens door de voorzitter.

Bioblitz Den Helder 2019

In Den Helder vond op 29 juni 2019 de 1000-soortendag plaats in de Helderse Vallei. In totaal zijn 1228 planten en dieren op naam gebracht door grote aantallen enthousiaste KNNV-ers. Zelfs een cameraploeg was aanwezig.

De werkgroepen

Van de tien werkgroepen zijn er zeven rond een belangstellingsgebied georiënteerd: de Planten-, Mossen-, Insecten-, Strand-, Paddenstoelen-, IJsvogel-, en Zoogdierwerkgroep. Iedere werkgroep heeft een coördinator, die voor de werkgroep de activiteiten organiseert. In het jaarverslag van de vereniging zijn de activiteiten van de verschillende groepen geboekstaafd.

De Insectenwerkgroep en de Zoogdierwerkgroep waren in ruste in 2019, de overige werkgroepen functioneerden goed tot zeer goed. Waar mogelijk werden de verzamelde gegevens doorgegeven aan de diverse gegevens beherende organisaties.

De Plantenwerkgroep, de Mossenwerkgroep en de Strandwerkgroep hebben een nieuwsbrief. De paddenstoelenwerkgroep maakt na elke excursie een verslag, dat op de website van onze afdeling geplaatst wordt. De laatste twee werkgroepen, de Dinsdag- en de Woensdaggroep, zijn ingericht voor natuurstudie en natuurbeleving in het algemeen: vogel-, planten-, mossen-, strand- of paddenstoelen-excursies. Beide algemene groepen draaien zeer goed en voldoen duidelijk in een behoefte. Het totale aantal activiteiten georganiseerd door deze tien werkgroepen plus LEZEX komt rond de 150-160 uit. Werkgroep tien: zie bij Vlindertuin De Groene Voet.

Vlindertuin De Groene Voet De gemeente Alkmaar heeft in 2011 een vlindertuin bekostigd. De werkgroep Vlindertuin De Groene Voet bestaat uit telkens één vertegenwoordiger van de KNNV afdeling regio Alkmaar (momenteel helaas vacant), het IVN Noord-Kennemerland en de Werkgroep Ringslootpad van de Stichting Bewoners Activiteiten de Mare (St.BAM). De eerste verzorgt inventarisatiewerkzaamheden, de tweede de educatie en de laatste het onderhoud. De werkgroep werkt nauw samen met de eigenaar, de gemeente Alkmaar. Besloten werd om de werkgroep onder te brengen bij de (toen geheten) KNNV afdeling regio Alkmaar, en dus ook voor Vlindertuin De Groene Voet een bladzijde op de KNNV-website te maken. Dit de tiende werkgroep. Sinds 2015 is er ook regelmatig overleg met Vlindertuin Oosterhout in Alkmaar.

Veldbiologisch jaarverslag

De coördinatoren van de werkgroepen schrijven sinds 2010 ieder een veldbiologisch jaarverslag en onder leiding van de veldbiologisch secretaris worden die gebundeld tot het veldbiologisch jaarverslag van de hele afdeling. De verslagen van 2010 t/m 2018 zijn allemaal terug te vinden op de website. Het veldbiologisch jaarverslag van 2019 is in de maak.

Cursussen

De veldbiologisch secretaris en team organiseerden in 2019 weer een cursus veldbiologie. Opzet: zes cursusavonden, ieder met een eigen thema, vier excursies op zondagmorgen of middag en een aansluitend aan de cursusavond. Daarnaast werd er in 2019 voor het vijfde jaar op rij een cursus planten determineren georganiseerd: vier bijeenkomsten waar o.l.v. een deskundige biologe werd geleerd hoe de Flora te gebruiken. De veldbiologische cursus staat voor 2020 weer op het programma. Voor beide cursussen was voldoende belangstelling: 19 deelnemers aan de cursus veldbiologie en 21 aan de cursus planten determineren.

LEZEX

De LEZEX (=lezingen en excursiecommissie) hield zich bezig met het organiseren van lezingen en excursies. Er werden vijf lezingen georganiseerd in Alkmaar plus na de ALV een kleine lezing. De twee Door leden voor leden-avonden, ook in Alkmaar zijn in 2019 voortgezet vanwege de positieve respons. Het organiseren van een weekend ging dit jaar helaas niet door. (De LEZEX-activiteiten staan los van de activiteiten die door de verschillende werkgroepen georganiseerd worden.)

Sinds dit jaar zijn er ook in Den Helder op zaterdagmiddag zes goed bezochte lezingen georganiseerd, waar vooral een ouder publiek op afkomt.

De lezingen zijn gratis en voor iedereen, dus ook buitenstaanders, toegankelijk. Via BLAD, de BLADLUIS (digitale nieuwsbrief), de website, de mail en de pers worden de activiteiten onder de aandacht gebracht. Persberichten worden vaker verstuurd dan geplaatst, daar is geen peil op te trekken. Eind 2017 werd de Facebook-pagina vernieuwd, de resultaten zijn ook dit jaar positief.

Communicatie

BLAD en BLADLUIS kwamen dit jaar ieder vier keer uit. BLAD wordt gemaakt samen met het IVN afdeling Noord-Kennemerland, de BLADLUIS is de digitale nieuwsbrief van de afdeling.

Alle tot nu toe verschenen BLAD's zijn op de website terug te vinden, de eerste verscheen in 2005. De website geeft ruimte aan alles wat er op hoort te staan, is in de praktijk goed te beheren en wordt zo'n 170-180 keer per dag bezocht. De facebookpagina is vernieuwd in 2017.

Samenwerking De afdeling Alkmaar werkt samen met het IVN-Noord- Kennemerland. De kosten van BLAD, de zaalhuur voor de lezingen, de betaling van de sprekers en het kantoortje waar vergaderd wordt worden gedeeld. Leden van het IVN-NKL zijn welkom op alle activiteiten van de KNNV m.u.v. de ALV. Dat geldt ook voor de leden van Vogelwerkgroep Alkmaar. Verder wordt incidenteel samengewerkt met PWN op de Beestjesdag en de Paddenstoelendag. Met een stand werd de Lentedag in Den Helder opgeluisterd.

ANIMO De KNNV had ook in 2019 een van de leden als vaste vertegenwoordiger in de stichting ANIMO (Alkmaarse natuur en milieuorganisaties) en is ontstaan om alle organisaties die zich bezighouden met natuur en milieu met elkaar in contact te brengen en wat inzichten betreft op elkaar af te stemmen. De leden van de stichting ANIMO vertegenwoordigen (vrijwel allemaal) een natuur- of milieuorganisatie. Men organiseerde een Natuurinclusief Bouwen seminar, gaf advies over lampenkampen die geen strooilicht afgeven en natuurvriendelijker beheer van watergangen. Ook probeert de stichting parkeerplaatsen te beperken en te voorkomen dat boomstroken/heggen langs de weg worden weggezaagd. Er is een boomplantdag georganiseerd.

Jeanette den Herder, secretaris

Amsterdam

Afdeling Amsterdam is heel actief met werkgroepen. De paddenstoelenwerkgroep (Christiane Beathcke) is twaalf keer bijeen geweest voor inventarisaties, presentaties en determinaties. De werkgroep vissen, amfibieën en reptielen (V.A.R. Geert Timmermans en Edo Goverse) organiseerde drie excursies, onder andere in samenwerking met Staatsbosbeheer en een lezing. Werkgroep stadsnatuurbeheer (Jan Willem Wertwijn) was vooral op spoorzicht actief, in samenspraak met de gemeente Diemen. De plantenwerkgroep (Peter Wetzels) hield acht streep-excursies samen met Floron, een excursie naar vier natuurgebieden bij Bussum en ook acht hok-excursies. Ook de insectenwerkgroep (Badda Beijne-Nierop) is actief, echter zonder verslaglegging. Door de projectgroep Minicursussen (Finette van der Heide) zijn zes goed bezochte minicursussen georganiseerd met theorie bijeenkomsten en excursies over tuinvogels herkennen, wilde bijen, bloemen en insecten, stinsenplanten, wilde planten, dagvlinders en dag-actieve nachtvlinders en de vogeltrek. Ons kwartaalblad *Blaadje* kwam vier keer uit en zijn vanaf onze website (www.knnv.nl/amsterdam) te downloaden. Het bestuur is vernieuwd met een verse penningmeester (Fons Bongers), secretaris (Carla Kuit) en voorzitter (Guus Muller).

De nieuwjaarsbijeenkomst, (dag)excursies, lezingen, uilenballenpluisavonden, busreizen, wandel- en (vroeg) vogel fietstochten en ook de ledenvergadering worden enthousiast bezocht. Het ledenaantal blijft met opzeggingen, overlijdens en aanmeldingen toch op peil rond de 300. Financieel gaat het goed. We gaan ons nu al voorbereiden op ons 125-jarig bestaan in 2026. De afdeling is lid geworden van Groen Platform Amsterdam om meer naamsbekendheid, samenwerking met andere groeninstellingen en de gemeente op poten te krijgen want op het gebied van groenbeheer is er veel gaande in Amsterdam met uitbreidingen qua woningbouw, infrastructuur, herinrichtingen,

wateropvang, openlucht festivals, beleidsplanning, actievoeren en energievoorzieningen, aantastingen van de hoofdgroenstructuur, de scheggen e.d.

Ons erelid en grote inspirator Nico Schonewille is op 17 november 2019 overleden. Een ruime, dankbare en warme herdenking vond plaats.

Gooi Cursussen

In 2019 heeft onze afdeling een basiscursus "Insecten" georganiseerd. De basiscursus werd gegeven door Dik Vonk en Alfons Vaessen. Deze cursus was een succes en het plan is om komend jaar weer één of meer cursussen te organiseren.

Excursies en lezingen

Één a twee keer per maand worden excursies georganiseerd over uiteenlopende onderwerpen waaronder: mossen, lichenen, vogels en planten. In 2019 werden de excursies goed bezocht. Van september tot en met maart worden gezamenlijk met het lokale IVN lezingen en contactavonden georganiseerd. Onderwerpen in 2019 waren *spinnen* door Caroline Elfferich en *Alexander von Humboldt* door Drs. Pim Beukenkamp, net als Von Humboldt een fysisch geograaf. De lezingen werden goed bezocht met als uitschieter, een avond met televisieboswachter Arjan Postma, die de zaal uiteraard vol kreeg met het onderwerp "*Verandering is de kracht van de natuur*". Een keer per jaar wordt er samen met IVN een uitgaansdag gehouden. Dit jaar gingen we naar het Nationaal Bomenmuseum Gimborn in Doorn en het Renkums beekdal.

Inventarisatieprojecten

In het Gijzenveen, een tot natuurgebied omgevormd weidegebied, wordt door leden van onze afdeling al gedurende een aantal jaar de flora en fauna geïnventariseerd ten behoeve van het Goois Natuurreservaat (GNR).

Werkgroepen

De afdeling heeft een zeer actieve paddenstoelenwerkgroep. Ook is een klein aantal leden met hydrobiologie bezig. IVN- en KNNV leden bemensen samen de werkgroep contacten die verantwoordelijk is voor het lezingenprogramma op de contactavonden en de uitgaansdag.

Bestuur en bestuurszaken

In 2020 treden twee bestuursleden af. Zij zijn niet herkiesbaar. Het ledenaantal was eind 2019 iets hoger dan eind 2018. De grootte van het bestuur blijft een punt van zorg.

Zichtbaarheid van de afdeling

Alle activiteiten worden op de website van de afdeling geplaatst. In 2018 is gestart een facebookpagina. Cursussen en sommige lezingen worden op de website van de Noord-Hollandse Groene Academie vermeld.

Samenwerking IVN het Gooi e.o.

- Er wordt een gezamenlijk verenigingsblad, *de Grote Ratelaar*, uitgegeven
- Lezingen en contactavonden zijn een gezamenlijke activiteit.
- Eens per jaar is er een gezamenlijke uitgaansdag.
- Georganiseerde excursies en cursussen zijn voor beide verenigingen toegankelijk

Samenwerking met andere natuurorganisaties

Samen met vijf andere Gooise natuurorganisaties waaronder het IVN exploiteren we de *Infoschuur 't Gooi*. Deze ruimte die plaats biedt aan 70 personen, wordt gebruikt voor lezingen, cursussen en andere activiteiten. Iedere organisatie beschikt hier over een eigen archiefruimte. Regelmatig vindt overleg plaats tussen de gebruikers. Activiteiten worden op een gezamenlijke website geplaatst. In 2019 is een nieuwe gebruikersovereenkomst ondertekend ingaande 1 januari 2020 met jaarlijks stilzwijgende verlenging. Ieder jaar wordt een Gooise Landschapsdag georganiseerd. Dit gebeurt per toerbeurt door één van de gebruikersgroepen. In 2019 werd deze door KNNV en IVN georganiseerd met de microscoop als middelpunt.

Haarlem

De afdeling Haarlem e.o. had in 2019 260 leden. Het bestuur kwam 4x bij elkaar in bestuursvergaderingen en er werd 1 ALV gehouden. Al ruim tien jaar is er gezamenlijk met IVN en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland een nieuwjaarsreceptie en kunnen we elkaars lezingen bezoeken.

Natuurbeleving:

De afdeling organiseerde 21 excursies, 3 lezingen en nog 2 werkavonden uilenballen pluizen i.s.m. de Vogelwerkgroep.

Natuurstudie:

- In 2019 is een paddenstoelencursus (25 deelnemers; 2 avonden en 1 excursie) gegeven.
- Start discussie rol KNNV in omgevingsdiscussie en aanzet tot visievorming stadsnatuur.
- KNNV afdeling Haarlem e.o. heeft in 2019 op waarneming.nl 8770 waarnemingen ingevoerd van 1468 soorten.

De Werk- en studiegroepen voor libellen, planten, dagvlinders, nachtvinders, padden, wasplaten en houtzwammen zetten hun monitoring werk voort en werken op dit moment nog aan de verslagen.

Libellenwerkgroep:

- De 15 tellers hebben 25 routes gelopen en 31 soorten waargenomen.
- Opvallend: vuurlibel, zuidelijke keizerlibel, weidebeekjuffer en gevlekte witsnuitlibel.

Paddenwerkgroep:

- 750 Amfibieën overgezet waarvan 735 gewone padden, 5 bruine kikkers en 10 kleine watersalamanders. Qua aantal een drastische verlaging van het goede jaar 2018.

Nachtvlinderstudiegroep:

- Op de vaste inventarisatieplek bij het bezoekerscentrum in de Kennemerduinen is voor het vijfde jaar in 10 nachten geïnventariseerd met vijf personen. Ook op drie andere plekken en in drie privétuinen is geïnventariseerd met minder personen.

Natuurbescherming:

- Actieve deelname en inbreng aan KNNV Beleidsraad voor een actiever functioneren van vereniging in de Veldbiologie.
- Visievorming stadsnatuur ter presentatie in ALV maart 2020.
- Maaibeheer in de primaire duinvallei bij het Kennemerstrand is voortgezet en de orchideeën zijn weer geteld.
- De afdeling is vertegenwoordigd in de adviescommissie van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en in twee adviescommissies voor grote parken in Haarlem.

Zichtbaar maken van de KNNV

- Deelname aan Voorjaars- en Najaars-evenement op Ter Kleef.
- Tuinambassadeur: in 2019 XX tuinen bezocht en geadviseerd, jaarverslag beschikbaar.
- Publieksexkursies: 2x voor libellen; Middenduin op 30 juni en in de AWD op 14 juli.
- Ook in 2019 heeft de KNNV meegedaan aan de Nationale Nachtvlinderavond in AWD en op Ter Kleef en aan de Landelijke Natuurwerkdag begin november.

Overzicht cursussen 2019

Paddenstoelencursus, 2 lezingen + 1 buiten excursie in de periode van 1 – 12 oktober. De cursus stond onder leiding van Alfons Vaessen en Leo van der Brugge. Voor de afdeling Gooi is de cursus "kennis maken met insecten" gegeven. Op de Florondag op 12 december in Nijmegen is een lezing gegeven "nectarproductie in het Landschap".

Hoorn-West Friesland

In het jaar 2019 is wederom veel gepresteerd.

We hebben verschillende projecten in gang gezet en met de medewerking van verschillende leden voortvarend ter hand genomen. Wij willen er een aantal noemen.

1. De huiszwaluwtellingen doen we al 29 jaar. Deze telreeks geeft een bijzonder goed beeld van het verloop van het aantal broedgevallen van deze vogels in ons waarnemingsgebied. Er zijn dit jaar 156 nesten meer geteld dan in 2018, namelijk 1.625. Daarmee is het oude record van 2017, 1.559 nesten, verbeterd naar 1.625 nesten.

2. De tellingen in de polder "De Zeevang" worden sinds 2000 uitgevoerd door circa 20 leden van onze vogelwerkgroep met als coördinator Ben Pronk, die ook als wetlandwacht functioneert. De tellingen bewijzen hun nut, onze gegevens worden door o.a. Sovon gebruikt.
3. De verschillende werkgroepen hebben ook dit jaar veel belangstelling gehad.
 - De Insectenwerkgroep is 5 keer bijeen gekomen en heeft 5 excursies gehouden en meerdere nachtvlinderbijeenkomsten.
 - De Plantenwerkgroep is 3 keer bijeen geweest en heeft 18 excursies gehouden.
 - De Vogelwerkgroep is 8 keer bijeen geweest en heeft 20 verschillende activiteiten gehouden.
 - De Zoogdierenwerkgroep is 5 keer bijeengewoest en heeft 1 excursie / inventarisatie gehouden.

Onze afdeling heeft 2 afdelingsereliden, 1 jeugdlid, 189 gewone leden en 40 huisgenootleden (peildatum 31 december 2019).

Activiteiten

Er zijn ook dit jaar weer een heleboel zaken georganiseerd, eigenlijk teveel om op te noemen. Er is een Hemelvaartkamp in Noord Groningen gehouden (13 deelnemers), zeker 20 algemene excursies en 7 lezingen (gemiddeld 26 bezoekers).

Presentaties van onze afdeling

We zijn op verschillende manifestaties aanwezig geweest om onze afdeling te promoten en nestkastjes en dergelijke (ter ondersteuning van onze afdelingsactiviteiten) te verkopen.

Cursussen

- Minicursus Tuinvogels herkennen: 3 deelnemers
- Plantencursus 15 deelnemers

Natuurbeheer

Al meer dan 25 jaar beheert onze afdeling het Landje van Naber. Ook in 2019 is het schelpenstrandje twee maal van zijn begroeiing ontdaan om geschikt te zijn als nestgelegenheid voor Kokmeeuwen en Kluten. Dit was eenmaal in het voorjaar en eenmaal tijdens de Landelijke Natuurwerkdag in november. Tijdens de natuurwerkdag is er vooral heel veel gemaaid gras op hopen geharkt en afgevoerd naar de verzamelhopen. Ook dit jaar mochten we weer rekenen op veel vaste hulpkrachten. Maar de grootste ingreep dit jaar was het afronden van de versterking van dammen aan de dijkzijde. De kanten brokkelden daar af zodat groot materieel steeds meer moeite kreeg om er langs te kunnen. Een paar jaar geleden zijn daar al palen de grond ingeduwd en zijn er wilgentenen tussen gestopt. Dit jaar is er met behulp van een kraantje grond verzet en zijn de dammen weer normaal toegankelijk. Dit alles was mogelijk door een subsidie van 500 euro die we toegewezen kregen.

Nestkasten

Dankzij de inzet van Evert Kunst kunnen we beschikken over allerlei typen nest- en insectenkasten.

"Het Hoornblad"

Ons afdelingsblad "Het Hoornblad" mag gezien worden. Dit jaar hebben Roel Kemmers & Egbert Baars de redactie op zich genomen. Dankzij de medewerking van verschillende mensen zijn de opzet, de vormgeving, de teksten en tekstomlijsting heel goed.

O&A Commissie

De in 2013 opgerichte Ondersteuning & Advies Commissie is ook dit jaar weer druk doende geweest. Verschillende beleidsvoornemens van de overheid werden door ons onder de loep genomen en, indien noodzakelijk, werd door ons hierover contact gelegd en/of werden acties ondernomen.

Website

Naast het Hoornblad hebben we ook al enige jaren een actief onderhouden website (www.knnv.nl/hoorn).

Facebook

Sinds dit jaar hebben we dankzij René Huijboom ook een Facebook pagina (www.facebook.com/KNNV-Hoorn-West-Friesland-374883139829620/).

Nieuwsbrief

Maandelijks (of voor een speciale gelegenheid) wordt een nieuwsbrief aan ca. 208 mensen verstuurd.

Persberichten

Elke activiteit wordt mede door middel van een persbericht bekend gemaakt.

Contacten

Verder willen we vermelden dat wij ook contacten onderhouden met verschillende organisaties en overheden, zoals gemeenten, Staatsbosbeheer, Natuur & Milieufederatie, Landschap Noord-Holland, Provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat, IVN West-Friesland, Vlinderstichting, Samenwerkende Vogelwerkgroep Noord-Holland, Recreatieschap West-Friesland en HHNK.
2020-004HN/10JV, *Egbert Baars, 4 februari 2020*

Zaanstreek

In 2019 telde onze afdeling 60 leden, waarvan ongeveer 20 aan onze activiteiten meedoen. We proberen de leden te activeren door een actuele website, tweemaandelijks mail met alle activiteiten en een digitaal kwartaalbericht. We hebben een Facebook- en Instagram pagina. Er zijn twee lezingen georganiseerd en een nieuwjaarsreceptie met ledenpresentaties.

Op bestuurlijk niveau zijn er bezoeken gebracht aan KNNV vergaderingen. Ook zijn er contacten onderhouden met de stadsecoloog van Zaanstad en met andere verenigingen in het KMZ, (Kontakt milieubeheer Zaanstreek).

De werkgroep Kooiakkers onderhoudt dit veenweideterrein van SBB in de Kalverpolder vlakbij de Zaanse Schans al jarenlang. Iedere week op de woensdagochtend en ook de eerste zaterdag van de maand wordt er gewerkt. Deze activiteit levert zo nu en dan een nieuw lid op. We doen mee met de open dagen van de Kalverpolder. De nabijgelegen middelbare school kwam weer drie dagen met tweedejaarsklassen biologieopdrachten uitvoeren, begeleid door onze werkgroep leden.

De Vlinderwerkgroep heeft weer elke twee weken de vlinder- en libellenroute gelopen. De route is een aantal jaren geleden in samenwerking met de vlinderstichting uitgezet in het recreatie- en natuurgebied het Twiske bij Oostzaan. De telresultaten worden altijd doorgegeven. In het winterseizoen is de werkgroep maandelijks bijeen geweest voor determinatie- en info avonden.

De Plantenwerkgroep had elke twee weken een activiteit. We bezochten botanisch interessante gebieden, deels onder deskundige externe begeleiding. Er is meegewerkt aan het onderzoek naar de biodiversiteit in Zaanstad door middel van inventarisaties van enkele gebieden, onder deskundige begeleiding van een ecooloog en tevens afdelingslid. In de wintermaanden was er elke 14 dagen een bijeenkomst met diverse onderwerpen. Er is ook meegedaan aan de eindejaars plantenjacht.
Verslag: Cor Wouda, secretaris.

Gewest Zuid-Holland**Bollenstreek**

KNNV de Bollenstreek heeft een mooi jubileumjaar achter de rug. Op 25 september vierden we ons 25 jarige bestaan in de Meerkoet in Lisserbroek. Er was een fototentoonstelling met 40 prachtige natuurfoto's van de leden. Jan Vermeer, de bekende natuurfotograaf, gaf een boeiende en oogstrelende presentatie met foto's uit de hele wereld. We reisden door de natuur van hele wereld. Dwarrelende Brilduikers in de sneeuw, waakzame Leeuwen in de woestijn, dansende Kraanvogels op het ijs en snuffelende Wilde zwijnen op de Veluwe.

In het afgelopen jaar hebben we 26 lezingen en excursies georganiseerd, waarbij veel verschillende thema's aanbod zijn gekomen. De opkomst bij de activiteiten is doorgaans goed, tussen de 10 en 20 deelnemers, met soms een uitschieter naar 30.

Op het gebied van natuurbeleving trokken we er regelmatig op uit met externe gidsen (o.a. IVN) of met gidsen uit ons eigen ledenbestand. We deelden onze vogelwaarnemingen met elkaar en voerden ze in op Waarneming.nl. We waren betrokken bij het Milieu Overleg Duin- en Bollenstreek.

De Duinrel, ons verenigingsblad, verscheen 4 keer met interessante artikelen en prachtige foto's. De website is ons andere informatiekanaal. Ook in de plaatselijke nieuwsbladen en op Twitter zijn we geregeld te vinden.

Het leden- en donateurs aantal blijft redelijk stabiel, de financiën zijn op orde.

Maud van der Veen, Secretaris

Overzicht activiteitenprogramma

1.	05-01-2019	Pannenkoekenwandeling AWD	Natuur algemeen
2.	23-01-2019	Boekpresentatie "Van Aardakker tot Zwanenbloem"	Planten
3.	13-02-2019	Vlinder in Noord Italië	Vlinders
4.	20-02-2019	Libellen in de AWD	Libellen
5.	23-02-2019	Wintergasten kijken in Noord- Nederland	Vogels
6.	10-03-2019	Mossen en Korstmossen inde AWD	Mossen
7.	13-03-2019	Natuur in de eigen tuin	Planten
8.	03-04-2019	Fotopresentatie Kenia	Natuur algemeen
9.	11-04-2019	Waarnemingen.nl	Educatie
10.	19-04-2019	Varen naar Lakerpolder	Vogels
11.	27-04-2019	Stinzenplanten op Elswout	Planten
12.	11-05-2019	Vaarexcursie IJperveld	Vogels en Planten
13.	18-05-2019	Birdwatching Day	Vogels
14.	31-05-2019	Wandelen Duindamse slag	Planten en vogels
15.	15-06-2019	Vogelfietsen	Vogels
16.	06-07-2019	Zomerplanten op Tespelduyn	Planten
17.	13-07-2019	Zomerwandeling Leyduin	Planten
18.	10-08-2019	Libellen excursie AWD	Libellen
19.	24-08-2019	Bijzondere planten in Thijssse's hof	Planten
20.	07-09-2019	Wandelen door de Horsten	Natuur algemeen
21.	14-09-2019	Vogelringstation AWD	Vogels
22.	25-09-2019	Natuurfoto's wedstrijd	Natuur algemeen
23.	05-10-2019	Paddenstoelen zoeken	Paddenstoelen
24.	07-11-2019	Lezing over Spinnen	Geleedpootachtigen
25.	13-11-2019	Leden voor leden	Natuur algemeen
26.	23-11-2019	Excursie Zuid Pier	Vogels

Delfland

Organisatie

De grootste gebeurtenis in de afdeling is de naamsverandering van KNNV afdeling Delfland naar Natuurlijk Delfland. De redenen om dit te doen zijn gelegen in omdat KNNV of Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, niets zegt of onuitspreekbaar is. Ook de ondertitel van de KNNV vereniging voor veldbiologie heeft een uitstraling waarbij je verwacht wordt dat je zeker een biologische studie achtergrond moet hebben. Dus een slechte uitstraling en daardoor onherkenbaar en onaantrekkelijk.

Het gaat dus alleen om een naamsverandering, verder is er qua structuur en relatie naar de landelijke KNNV niets veranderd.

Er zijn vijf ledenvergaderingen geweest, drie als gevolg van de naamsverandering.

In de ledenvergadering van maart zijn de GEDACHTEN OVER NATUUREDUCATIE besproken en voor een aantal jaren verlengd.

Er zijn weer vele publicaties verschenen, <https://www.knnv.nl/afdelingDelfland> zie voor alle uitgaven de map downloads onder Natuurstudie, Natuureducatie en Natuurbescherming en Vereniging, met bij de laatste onze Catalogus, dat ons totale aanbod staan. Je zal versteld staan wat we allemaal hebben. Maar er gebruik van!!!

De Arbo is uitgewerkt.

Er zijn 59 persberichten verstuurd.

Op de website is een nieuwe rubriek verschenen: Projecten, cursussen en acties, zie <https://www.knnv.nl/afdeling-delfland/projecten>

Er zijn een aantal advertenties in Delft op Zondag geplaatst, voor de cursus Teleflora en elk één in Natura en Mens en Natuur.

Vier artikelen geschreven en gepubliceerd in <https://indebuurt.nl/delft/?s=knnv>

De afdeling koopt regelmatig materialen, in de jaarstukken staat een overzicht wat we hebben en wie deze beheert

Stagiaires: CLD Technasium, Herstel paddenpopulaties Kerkpolderweg en Middelweg in Delft;
Duurzame en ecologische tuinen en van de opleiding Toegepaste Biologie te Aeres (CAH)
Muizenmonitoringsonderzoek

Natuurstudie

Op <https://knnvdelfland.waarneming.nl> is de stand per 2 januari 2020 1.395.542 waarnemingen met 5.224 soorten.

9 kilometerhokken zijn gestreept voor Floron.

Monitor van de Poelzone tussen Monster en 's Gravenzande.

De studie naar de landschappelijke ontwikkelingen in Delfland van 1100 – 1300

De muurflora van Delft centrum en de TU-wijk is geïnventariseerd.

Vlindermonitor: Abtswoudse Bos, Woudse Bos en Abtswoudse Bos.

Studiegroepen Mossen, Vissen, Zoogdieren, Water, Planten en Korstmossen

Er is begonnen met een atlas van de grassen rondom Delft.

Voor RWS/ A4All/ Schaapskudde Vockestaert is een ecologisch werkprotocol geschreven voor de bermen langs de goot van de A4 tussen Delft en Schiedam.

Kreeftenonderzoek in en net buiten ons werkgebied georganiseerd.

We zijn ook een werkgroep van RAVON en de Zoogdierenvereniging

Natuureducatie

De cursus Teleflora voor starters was een groot succes. Er deden 95 mensen mee.

Minicursussen: Tuinvogels, Vlinders.

Soorten van de maand werden gevraagd

In samenwerking met de gemeente Westland nemen we deel aan de Operatie Steenbreek

Er zijn 64 activiteiten in het Melarium georganiseerd, er is daarbij een prima samenwerking met de imkervereniging Delft.

In oktober was de Actie plant Bloembollen voor bijen.

In de natuurcafé's zijn vele onderwerpen aan de orde gekomen.

Excursies: vogels, bodemdieren, fossielen

Op verzoek van het Hoogheemraadschap van Delfland is er in Pijnacker een actie Kroos scheppen georganiseerd en uitgevoerd.

Verder hebben we: tentoonstellingen te leen, een bibliotheek een leesmap een afdelingswinkel

We organiseren lezingen met het IVN en de Vogelwacht.

Natuurbescherming

Padden overzetten, 12 plekken

Wilgen geknot in Westland, Delft/Midden-Delfland en Rijswijk

Hebben zitting in diverse adviescommissies

En beheercommissies: Weidevogelpact Midden-Delfland; Weidevogelberaad; Coöperatie Schiezone.

Actie Behoud het Abtswoudsepark, demonstratie met 500 bewoners

Den Haag

We hebben we twee mini cursussen georganiseerd, met de middelen van KNNV landelijk: tuinvogels herkennen en dagvlinders. Verder de cursussen Haagse kust, plantengemeenschappen en wilde bijen.

Zo goed als alle werkgroepen hebben naast de inventarisaties een of meer (dag) excursies gehouden. De vogel- en de plantenwerkgroep hebben beide ook een weekend georganiseerd.

Een soortenweekend bij tuinvereniging Zonnegaarde, als ondersteuning bij het verzet tegen de komst van een fiets- en voetpad over hun park. Op het bedreigde deel inventariseerden we planten, bomen, vogels, waterdieren, insecten en nachtvlinders.

Deelgenomen aan het kreeftenonderzoek van EIS op zes locaties.

Aandacht voor de week van de veldbiologie met vier activiteiten: planten, gallen en mijnen, strandvondsten en paddenstoelen.

Lezing korstmossen en oprichting regionale studiegroep korstmossen onder de vlag van Natuurlijk Delfland.

Voor alle activiteiten hebben we een persbericht uitgegeven, waarvan sommige ook zijn geplaatst.

Natuurbescherming heeft handen gekregen met een werkgroep onder leiding van een van onze deskundigen, zij halen o.a. brandnetels weg. Dit verhoogd de biodiversiteit in een deel van een park.

Leden van de afdeling nemen deel aan diverse overleggen om natuurbescherming inhoud te geven en de natuur een stem.

Onze traditionele pannenkoekwandeling tussen kerst en oud en nieuw was dit jaar tevens onze "nieuwjaarsreceptie", alleen voor leden van onze eigen afdeling.

We hebben met IVN een gezamenlijke nieuwsbrief en seizoensblad, dat loopt niet soepel, we zijn in gesprek.

Anna Kreffer, Voorzitter, KNNV afdeling Den Haag

Drechtsteden

Werkgroep Natuur.

Deze werkgroep heeft vanaf maart 2019 tot en met november 2019 elke eerste maandag van de maand een natuur wandeling en inventarisatie gemaakt in de 9 diverse gebieden op het Eiland van Dordrecht. Hier zijn diverse mooie waarnemingen gedaan. Noorderdiepzone werd 5 keer bezocht, Tong- en Zuidplaatje, De Elzen in de Biesbosch, Locatie Overkamp, en Oosthaven.

Werkgroep Vlinders en Libellen.

Afgelopen jaar is door verschillende redenen de activiteit van waarnemingen zeer teruggelopen. Door andere bezigheden van de leden van de werkgroep hebben dit jaar slechts twee nachtvlindertelling plaatsgevonden.

Werkgroep Sophiapolder

Deze werkgroep heeft in 2016 besloten niet als aparte werkgroep door te gaan en samen met de werkgroep van IJsselmonde op te trekken.

Lezingen

Er zijn in 2019 9 lezingen gehouden door KNNV en IVN. Het aantal bezoekers aan de lezingen was redelijk groot. Totaal waren er 382 bezoekers. Dit geeft een gemiddelde van 47 personen per lezingen avond. De onderwerpen waren: Mieren, egel opvang in Papendrecht, Kraanvogels, Dolfijnen en walvissen, een afsluitende seizoen avond in Laagse Donken, Insecten, evolutie en gezondheid en een afsluitende jaar samenkomst.

Natuurexcursies

Er zijn 13 excursies georganiseerd. Locaties: Kootwijkerzand, Tilburg, Natuurtuin bij Beeckenstein in Velzen-Zuid, Korendijkse Slikken, de nachtegalen in het Quackjeswater op Voorne, Zouwe Boezem, Hooge Nesse, Voornes Duin, de Blauwe Kamer bij Wageningen, Breede Water bij Oostvoorne, en als afsluiter van het jaar 2019 de paddenstoelen excursie in het Kralingse Bos. Drie georganiseerde excursies hebben geen doorgang gevonden doordat er geen opgaven binnenkwamen voor deelname aan deze excursies. Totaal hebben er 83 personen deelgenomen aan deze excursies.

Het jaar 2019 hebben we na de kerstdagen op 28 december afgesloten met een "Eindejaar plantenjacht" naar bloeiende planten in de winterperiode op de Tongplaat en het Zuidplaatje. Hier hebben we in navolging van de Floron organisatie ook vorm aangegeven. Er waren 18 deelnemers die de koude trotseerden.

Cursussen

In 2019 is een mini-cursus "**Tuinvogel telling**" georganiseerd. Dit hield in dat er 1 cursusavond werd gegeven met de theorie van het kijken naar vogels. Als aanvulling op de theorieles is er één keer buiten les gehouden in het Wantijpark, waaraan 22 personen deelnamen. De gehele cursus heeft op een maximaal aantal deelnemers mogen rekenen. [Ca.28 deelnemers]. Het bestuur beraadt zich om deze cursus nogmaals te geven in begin 2019.

Ook werd er een minicursus "**Vlinders**" gegeven van één avond en een afsluitende natuurexcursie. De lesavond op 26 juni 2019 werd door 25 personen gevolgd, en aan de excursie deden 28 personen mee op zaterdagmiddag 29 juni 2019.

Natura 2000

In het kader van de samenwerking met het Nationaal Park “De Biesbosch” worden er onder leiding van KNNV gidsen twee keer per jaar een Natura 2000 natuurwandeling georganiseerd. In totaal werd er door 35 bezoekers aan deze natuurwandelingen deelgenomen.

Communicatie

Na de ALV van het voorgaande jaar is de weg ingeslagen om voor de leden een digitale Spindotter te gaan uitgeven. Iedereen die een papieren kwartaal uitgave wilde ontvangen zou dan € 10,00 per jaar gaan bijdragen in de kosten. Dit heeft tot een grote reductie in papieren Spindotters geleid. In het afgelopen jaar is ook getracht om samen met de IVN te komen tot een gezamenlijk uit te geven digitale “Nieuwsbrief de Spindotter”. 2

Ook aan de website van de KNNV-afdeling Drechtsteden zal nog het nodige moeten worden verbeterd. De opvolging van de artikelen en excursies zullen meer aandacht nodig hebben, willen ze up-to-date zijn en blijven.

Externe contacten

Diverse vergaderingen en gesprekken hebben het bestuur gevoerd met afgevaardigden van het IVN Dordrecht. Dit om de toekomstige nieuwe organisatie gezamenlijk te bespreken en om een gemeenschappelijk “groen” beleid uit te stralen naar zowel de buitenwereld als ook naar de leden van beide organisatie.

Beide organisaties [KNNV en IVN] waren in 2019 weer vertegenwoordigd met een marktkraam op de jaarlijkse **bijenmarkt** van de Dordtse bijenvereniging en gaven tevens blijk van hun aanwezigheid met een gezamenlijke kraam op de **Boerenlanddag** in de Biesbosch. Hier werden vele bezoekers geïnformeerd op het bestaan van de KNNV Drechtsteden en van het IVN.

Verschillende gesprekken zijn er gevoerd met de “groene” organisaties in de Drechtsteden over het samenbundelen van informatie over en naar de verschillende plaatselijke en provinciale overheden. Tevens zijn de contacten in het KNNV-gewest Zuid-Holland versterkt door het instellen van een gewestelijke deling van informatie.

Ook heeft de KNNV Drechtsteden zich samen met andere natuurverenigingen en stichtingen juridisch ingezet voor het behoud van een karakteristieke cipres die zou moeten wijken nadat de gemeente Dordrecht een vergunning had verleend om deze cypers te kappen t.b.v. de activiteiten van een projectontwikkelaar. De afloop van dit proces is nog niet bekend.

Het bestuur van de KNNV Drechtsteden heeft 5 keer vergaderd in 2019 om de lopende zaken te bespreken en uit te werken.

Afgevaardigden van het bestuur zijn twee keer naar de Beleidsraad van de KNNV in Zeist gegaan en één keer naar een extra Beleidsraad. Twee leden zijn naar de Vertegenwoordigende Vergadering in De Meern geweest.

2019 sloten we af met 68 leden.

Hein J.W. Ruiter, Secretaris

Gouda e.o.

In 2019 heeft het bestuur van de afdeling Gouda e.o./ALV een nieuw algemeen bestuurslid benoemd. Het bestuur is 6 maal bijeengewees, in februari is de algemene ledenvergadering en in november een bijeenkomst van bestuur met alle coördinatoren van de werkgroepen geweest. De vereniging heeft 8 actieve werkgroepen.

Het ledenaantal van de afdeling is iets gegroeid naar 141 leden (31 december 2019).

Het verenigingsblad De Natuurvriend is 3 maal dit jaar verschenen. De nieuwsbrief wordt elke maand per mail naar de leden en geïnteresseerden toegestuurd. De website van de afdeling ziet er goed uit. Bij verschillende publieksactiviteiten, georganiseerd door derden, zorgt de vereniging ervoor met een informatiekraam aanwezig te zijn.

De leden van de vereniging zorgen samen met IVN leden voor een groot aantal publieksexcursies en tevens verzorgen we de maandelijkse inloopmiddagen (geven van tuinadviezen).

De KNNV afdeling heeft in elk seizoen een natuuractiviteit op het Heempad en in het Infocentrum Gouda georganiseerd (in oktober in teken van de week van de veldbiologie).

Dit jaar zijn er verschillende cursussen in samenwerking met IVN georganiseerd: een vogelcursus, een mini vlindercursus en een plantencursus.

De natuurbeschermingswerkgroep is wederom actief geweest. Deze groep heeft diverse zienswijzen opgesteld en is tevens in gesprek gegaan met diverse partijen over natuurbescherming. De afdeling beheert 5 oeverwalwhotels op een bedrijvenpark nabij Gouda en vele nestkasten op de Kinderboerderij Gouda, in het Gouwebos en in het Reeuwijkse Hout.

Zoals gebruikelijk heeft de natuurhistorisch secretaris in 2019 een zeer gevarieerd activiteitenprogramma opgesteld: diverse lezingen (een aantal samen met IVN), excursies en daarnaast een midweek in de Eifel. Alle activiteiten werden goed bezocht. Ook de werkgroepen organiseren excursies.

Secretaris KNNV afdeling Gouda e.o.

IJssel en Lek

Bescherming van de natuur: het thema is actueler dan ooit. Door middel van cursussen, excursies, lezingen en werkgroepavonden proberen we daaraan een actieve bijdrage te leveren, waarbij we zoveel mogelijk mensen, ook buiten onze vereniging betrekken.

Met elkaar beleven we de natuur in haar vele facetten. **Erica Griffioen** gaf een plantencursus van vier avonden met aansluitend excursies. **Eric Stockx** gaf in het najaar een cursus 'Tuinvogels herkennen' met een excursie. Beide cursussen werden goed bezocht.

Zie ook: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids>

Intens beleefden we de weekenden in Friesland en in Groningen. Hierover leest u meer in de paragraaf 'Excursies en cursussen'. In het Lauwersmeergebied zagen we o.a. wat de afsluiting van de Lauwerszee voor de natuur heeft betekend, in positieve zin. Kwetsbare natuur die beschermd moet worden, of liever, met rust gelaten moet worden... als er maar aan de voorwaarden is voldaan, om dat mogelijk te maken. Daarvan moeten we ons steeds bewust zijn.

Samengesteld Blad

De 30ste jaargang van onze periodiek, het Samengesteld Blad, bevatte een aantal bijzondere bijdragen. **Koos Oosterlaan** verrijkte nummer 2 met foto's van de Bonte krokus met vergrotingen van 10 en 30 keer van stempel en helmhokjes. En nummer 3 met foto's van de Witte waterlelie, waarvan hij sterk vergrote foto's van doorsneden van de bladstengel maakte. Vooral de foto's met gepolariseerd licht laten zien hoe ingenieus de natuur in elkaar steekt.

In de nieuwe rubriek 'What's in a name' schreef **Karel Gort** een historisch overzicht van de naamgeving van planten door de eeuwen heen. De complexiteit daarvan illustreerde hij met een aantal voorbeelden, o.a. van de **Grote keverorchis** (afbeelding) en de Gele dovenetel. 2

In de volgende nummers kwamen er toelichtingen op Bitterzoet, Rood en Blauw guichelheil. De bijdragen van **Bram van Vliet** willen we zeker niet ongenoemd laten. Zijn aquarellen met anekdotes zijn de pareltjes in ons Samengesteld Blad.

Leden

Onze afdeling bestaat nu 30 jaar. Veel leden en nog meer niet-leden, 145 in totaal, waren bij de viering van ons jubileum in het Isalatheater waar de film Wad van **Ruben Smit** vertoond werd. Het aantal leden is al jaren stabiel. Ieder jaar gaan er een paar mensen weg en komen er weer een paar bij. De teller staat nu op 91, waarvan 1 erelid, 12 huisgenootleden en 4 convoleden.

Lezingen

Marcel van Schoor gaf in januari een boeiend deel 2 over de geschiedenis van de aarde.

Erica Griffioen liet na de ALV in februari mooie foto's van vogels zien uit Uruguay.

In maart leerde **Betty Kooistra** ons over stinzenplanten in Friesland. In april vertelde **Trudy Du**

Chatel ons over het leven van de gierzwaluwen. **Paul Schrijvershof** liet ons in september meegenieten van zijn reis in het **Zuidpoolgebied**. **Kjell Nilsen** liet in oktober zijn prachtige foto's zien van de dieren van Madagascar. Er waren gemiddeld 26 aanwezigen per avond. De lezingen waren zeer interessant. We merken wel dat we bijna volledig afhankelijk zijn van een publicatie in de IJssel en Lek streekkrant om niet-leden te bereiken.

Excursies en cursussen.

Dit jaar hebben we op elke zaterdag een excursie georganiseerd, zelfs rond de kerstdagen! We plannen de excursies met een groepje leden van onze afdeling. Voor een aantal excursies hebben we deskundige gidsen uitgenodigd, en daarbij vragen we een betaling van € 3,- per persoon om de kosten wat te drukken.

Naast de zaterdagse excursies hebben we ook doordeweekse excursies opgezet.

Deze excursies starten wat later en zijn eerder afgelopen. Omdat **Eric** en **Hans Boekhout** deze excursies organiseren, zijn ze vooral op vogels gericht. Dit jaar hebben we er 10 georganiseerd. Het voorziet duidelijk in een behoefte.

In december deden we mee met de Floron-telling van bloeiende winterplanten. Dit jaar waren het er een paar minder dan vorig jaar, maar toch nog 27! Van de meeste excursies kunt u de waarnemingenlijst op onze website vinden en daar verwijzen we u graag naar.

We organiseerden ook twee meerdaagse excursies.

De eerste naar Friesland om stinzenplanten te bestuderen onder leiding van Betty Kooistra. Ze heeft haar liefde voor de Friese flora geheel op ons overgedragen.

We verbleven bij B&B Gastopstal, waar de gastvrouw bijzonder vriendelijk was. Er waren 22 deelnemers.

De tweede excursie was een weekend naar het Lauwersmeer, onder leiding van **Tamar Braaksma** en **Jeroen Dekker**. Zij wisten ons naar heel verschillende biotopen te brengen, waar wij veel hebben waargenomen en we hebben meer dan genoten. We verbleven in Suyderoogh, waar we in huisjes zaten waar de vogels ons 's morgens wakker maakten.

We organiseerden ook twee cursussen, allereerst **een plantencursus voor beginners**, die vier theorieavonden en vier excursies inhield. Op de theorieavond bestond het eerste deel uit theorie, het tweede deel uit gezamenlijk determineren van de planten uit de behandelde familie. Er waren 19 deelnemers, waarvan er maar een beperkt aantal deelnamen aan de excursies.

De tweede cursus was de **tuinvogelcursus**. Deze cursus besloeg één theorieavond en één excursie. Deze cursus werd gevolgd door 24 mensen. De meeste mensen kwamen van buiten.

Werkgroep

Tijdens de werkgroepavonden, één keer per maand bij **Yvonne de Boer**, onderzochten we allerlei vondsten microscopisch. Een kleine opsomming van het afgelopen jaar:

De sporen van de Grijszandzwam, van het Ruig elfenbankje en van de **Gewone Leemhoed**.

Van deze laatste staat hiernaast een foto van Koos Oosterlaan: een vergroting van 1000 x.

We bekeken Gewoon bronmos, Kribbenmos en Gewoon wintermos. We ontdekten het verschil tussen Herik en Witte mosterd: de snavel van de hauw van Witte mosterd is afgeplat en van Herik kegelvormig. Onder leiding van Koos Oosterlaan legden we ons toe op het maken van preparaten.

Koos trakteerde ons altijd op een fotoserie, zoals die van de ontluikende Watergentiaan, waar we stil van bewondering naar hebben gekeken!

Website

Ook dit jaar was de website in handen van **Martin van Rees** en **Leo van Exel**. Martin plaatste de foto's van excursies in Google foto's en verzorgde de verwijzingen vanaf de website naar de fotoverzamelingen met daarbij een omschrijving en met een Thumbnail. De overige wijzigingen in de website werden door Leo aangebracht in overleg met de leden van het bestuur.

Fotowebsite

Dit jaar zijn er weer met grote regelmaat foto's ingestuurd, soms voor meerdere excursies per week. Dit heeft ervoor gezorgd dat dit jaar in totaal 1196 foto's (1,94 GBytes) zijn ingestuurd, voor 106 excursies. Op Google hebben we 32% van de beschikbare 15 GB in gebruik. Ook op onze externe harde schijf (1 TB) is nog voldoende opslagruimte beschikbaar voor groei over meerdere jaren. De vereniging heeft 55.016 foto's (42 GB) voor eigen gebruik in bezit. Deze zijn voor iedereen te vinden via onze website op ons Google fotoaccount. Twee leden hebben voor sommige excursies meer dan 10 foto's ingestuurd. De reden hiervoor was om onze veranderende klimatologische omstandigheden en de veranderende flora en fauna die daarmee gepaard gaan, in beeld te brengen. In de diversiteit van zowel flora als insecten zijn grote veranderingen zichtbaar. En die zijn meestal niet gunstig voor de diversiteit. Twee leden zijn dit jaar ingewerkt als back-up voor het onderhouden van onze fotowebsite.

Facebookpagina

Dit jaar hebben we slechts een paar keer gebruik gemaakt van de pagina. Dit heeft te maken met de activiteiten van de afdeling IJssel en Lek. Deze activiteiten zijn meest gericht op onze leden. Slechts enkele excursies zijn openbaar toegankelijk voor alle belangstellenden. Dus gebruiken we de pagina vooral om belangstellenden voor de lezingen en cursussen te bereiken. Het gebruik van facebook voor onze afdeling is slechts voor enkele doelen, en dan vooral op PR gebied. Voorlopig zullen we

gebruik blijven maken van de facebook-pagina zolang zij nuttig is voor onze PR. Het is gebleken dat we hiermee ook niet-leden bereiken. Een back-up voor het onderhouden van de facebookpagina heeft hoge prioriteit.

Leiden

De gezamenlijke Nieuwjaarsbijeenkomst van de Leidse afdeling van de KNNV en IVN regio Leiden is op 19 januari 2019 gehouden en luidde een goed samenwerkingsjaar in.

In 2019 is de Citizen Science-werkgroep "Ontdek Natuur in jouw Buurt" opgericht. Hierbij werk(t)en Naturalis, IVN regio Leiden en de KNNV-afdeling Leiden en omgeving samen. De werkgroep is voortvarend aan de slag gegaan met het zoveel mogelijk betrekken van burgers bij het wel en wee in de natuur en de bewustwording daarvan.

Het gezamenlijke periodiek 'Bladgroen' kwam drie maal uit, naast de editie van het KNNV-afdelingsblad 'Daucallium+' waarin onderzoeks- en andere meer inhoudelijke artikelen m.b.t. de natuur in en om Leiden staan.

In 2019 zijn verder opnieuw zgn. 'algemene activiteiten' (d.w.z. voor KNNV- én IVN-leden) georganiseerd:

- een presentatie over natuurhistorische aspecten van grotten en karstgebieden (na afloop van de Algemene Ledenvergadering van de KNNV-afdeling op 21 maart),
- enkele rondes van planteninventarisaties in het Ommedijkse Bos, een bos dat door IVN regio Leiden al ruim dertig jaar wordt onderhouden
- en op 19 november (tijdens de Ledencontactavond van de KNNV-Leiden) een beeldpresentatie over insecten en de collectie daarvan in Naturalis.
- Overigens zijn ook tijdens een aantal activiteiten van de KNNV-werkgroepen af en toe IVN-leden uit de regio verwelkomd.

De vogelwerkgroep van de KNNV-afdeling heeft in januari een Minicursus Tuinvogeltellingen verzorgd.

Bestuur KNNV-afdeling Leiden en omgeving

Het bestuur bestaat sinds 21 maart uit 6 personen en heeft in 2019 vijf vergaderingen (11-2, 8-4, 9-9, 14-10 en 9-12) gehouden (naast de ALV en de LCA).

De 5 werkgroepen zijn gericht op: vogels, planten, mossen, paddenstoelen en natuurbescherming.

Jan Westgeest

Rotterdam

Geen verslag ontvangen.

Voorne

De KNNV afdeling Voorne kende weer een druk en succesvol jaar. Voor verschillende organisaties en overheden zagen **86 onderzoeksrapporten** het licht, **het aantal leden en donateurs groeide naar 247**, begin 2020 bereikten we het aantal van 250. Samen met het IVN werden er **vijf cursussen** (vogels, bomen, vlinders/libellen, paddenstoelen en zoogdieren) georganiseerd, naast de **gidsencursus** die werd afgerond. Facebook en de digitale Nieuwsbrief vormden voor de afdeling een belangrijk communicatiemiddel met leden en niet – leden. Maandelijks werden er ruim 300 nieuwsbrieven verstuurd.

Het kwartaaltijdschrift *In de Branding* verscheen voort het eerst in vierkleuren druk. Het magazine bevat veel voor natuur en landschap relevante artikelen.

De KNNV heeft de ambitie **een kenniscentrum** voor natuur en landschap in de **Hollandse Delta** te zijn. Een **centraal digitaal archief** kwam tot stand. Meer dan **800 bestaande rapporten** van de afdeling Voorne werden daartoe gedigitaliseerd.

Het jaar 2019 ging ook **over droogte en hitte**. De temperatuur steeg boven de 40 graden Celsius, de droogte van 2018 duurde voort, **de duinmeren stonden tot ver in het najaar droog**. De Raad van State deed haar PAS-uitspraak, er kwam een Klimaatakkoord tot stand. De gevolgen voor de natuur worden steeds duidelijker zichtbaar. In Rozenburg vochten de bewoners voor hun laatste restje natuur op de Landtong, midden in het industriegebied. Misschien kunnen zij wel de gele hesjes van onze natuur worden genoemd. Ze stelden de natuur op de Landtong veilig, maar voor hoe lang?

De KNNV afdeling Voorne koos ervoor om – mede vanwege de constante druk op natuur en landschap - **de bescherming van de natuur structureel** vorm te geven. Een **werkgroep Natuur en Beleid** werd opgericht, waarbij overleg met alle betrokkenen overheden voorop staat. Als het niet anders kan, worden procedures echter niet gemeden.

De **contacten met alle vier de gemeenten** op Voorne-Putten werden uitgebouwd. Ze worden geadviseerd bij het opzetten **van ecologisch beheer van bermen en parken**. De resultaten van dit vaak recent ingezette beheer worden door de afdeling gemonitord opdat het beheer geëvalueerd wordt.

In het kader van de Week van de Veldbiologie werd in samenwerking met het Zuid-Hollands Landschap een **symposium** over **citizen science** georganiseerd. De wethouder Natuur van de gemeente Westvoorne opende dit symposium. De druk bezochte bijeenkomst werd door een breed samengesteld publiek bezocht en leverde veel contacten en goodwill op.

Een **meerjarig onderzoek** naar de **effecten** van het op een kier zetten van de **Haringvlietsluizen** in het natuurgebied het Quackgors beleefde zijn tweede jaar.

Er werden meer dan **100 excursies** georganiseerd, en **14 lezingen** verzorgd.

Waterweg-Noord

Op de Algemene Ledenvergadering van 12-02-2018 waren 15 leden aanwezig dit is inclusief de bestuursleden. Het bestuur bestond uit 5 personen en er waren 5 bestuursvergaderingen.

Het verenigingsblad Struinen is 4 maal verschenen.

Het aantal leden begin 2019: 139 leden, 5 struinenleden, 22 huisgenootleden.

2020 start met: 143 leden, 5 struinenleden, 16 huisgenootleden

WERKGROEPEN:

Plantenwerkgroep.

Er waren 6 middagbijeenkomsten: We bespraken een Plantenfamilie: de Kruisbloemigen; bekeken winterkenmerken van bomen, de Takkenmiddag; we determineerden en bespraken de plant van de maand, de Moerasandijvie. 12 excursies: We bezochten Huys ten Donck in Ridderkerk; Holypark in Vlaardingen; De Zaag bij Krimpen a/d Lek; 3 x Hoek van Holland; de Broekpolder in Vlaardingen; 2x Arboretum Trompenburg; Meijendel; Het Ommoordse veld; het Kralingse bos in Rotterdam.

Op 2 jan 2020 hielden we de Eindejaars Plantenjacht, een landelijke activiteit van Floron, rond de Dorpskerk van Kethel, Vanwege het Eindejaars hoort dit gevoelsmatig wel bij 2019.

De PWG-middagen worden gemiddeld bezocht door vijf mensen, bij de excursies is het aantal deelnemers soms minder. Op 6 april werkten Priscelline en Jos mee als gids bij de door Roy van Hutten vanuit de IVN gegeven Natuurcursus in het Beatrixpark in Schiedam.

Vogelwerkgroep

De vogelwerkgroep organiseerde in 2019 10 excursies en 6 avonden. De trend die zich heeft ingezet gaat door: de belangstelling voor de excursies neemt af. Leuk te vermelden was een zeer geslaagde avondexcursie naar Voorne: de houtsnippen vlogen ons om het hoofd. Dit jaar organiseerden we weer een Minicursus Tuinvogel Herkenning in het kader van de Tuinvogeltelling, mede-georganiseerd door de KNNV en Vogelbescherming. Daar kwamen zo'n 22 mensen op af die de cursus zeer waardeerden. De cursus die bestond uit een avond en een morgenexcursie en werd gegeven door Loek Batenburg en Hans Zevenbergen. Helaas leverde dat geen nieuwe leden voor de KNNV op. Wilma van Holten heeft het jaaroverzicht van bijzondere soorten overgenomen van Jan van der Meulen. Ook zij heeft dat uitstekend gedaan. En enkele mooie reportages van verre reizen van onze eigen leden gezien. Tot slot hebben enkele VWG leden onder aanvoering van Loek Batenburg weer een broedvogeltelling in de Broekpolder gedaan, in het kader van de Sovon Broedvogel Monitoring. Vaak in alle vroegte gingen zij 10 x op pad.

Insectenwerkgroep

Wij hebben in 2019 gebruik kunnen maken van de gastvrijheid van het Educatief Archeologisch Erf om vanaf april een aantal avonden met een laken te staan om nachtvlinders te lokken. We hadden vaak wat pech met de stroomvoorziening. Daarom gingen een paar avonden niet door en viel twee keer de stroom halverwege uit. Desondanks hebben we ruim 80 soorten nachtvlinders waargenomen. De meest bijzondere was de Duinworteluil, een nachtvlinder die sterk aan de kust is gebonden en nog maar een keer eerder in Vlaardingen was waargenomen. De meest fraaie was het Groot Avondrood. In 2020 gaan we weer een aantal avonden staan. Dan is iedereen natuurlijk weer welkom.

Strandwerkgroep

De strandwerkgroep organiseerde 11 excursies in Zeeland en inventariseerde de bezochte plaatsen. Daarbij werden ook zeedieren en wieren verzameld om die op naam te brengen, te onderzoeken en te fotograferen. De inventarisatielijsten, onderzoeksgegevens en foto's vinden hun weg naar landelijke organisaties die dergelijke gegevens verzamelen. Zoals het Centraal Stelsel van de Strandwerkgemeenschap (en vervolgens gepubliceerd in het tijdschrift Het Zeepaard) en Stichting Anemoon. Ook worden de lijsten samen met de gefotografeerde zee flora en –fauna verspreid onder zo'n 180 belangstellenden en worden vondsten gemeld op de Facebookpagina van onder meer Stichting Anemoon. Op die manier wordt veel bekendheid gegeven aan het bijzondere zeeleven van Nederland. Veel van de activiteiten zijn te zien en te lezen op weblog micksmarinebiology.blogspot.nl

Algemene excursies

Er werden zeven algemene excursies georganiseerd. Opvallend was de belangstelling voor de snertwandeling van 21-12-2019 in de Broekpolder. Ondanks dat veertien mensen werden geweigerd omdat het maximum van 30 deelnemers was bereikt kwamen er nog tien mensen zonder aanmelding. Het was ook de eerste excursie die op Facebook bekend was gemaakt.

Algemene lezingen

Er werden vijf algemene lezingen gehouden. Steeds met goede belangstelling.

Inventarisaties:

- In 2019 zijn opnieuw, in samenwerking met vrijwilligers van de Federatie Broekpolder, de broedvogels gemonitord van het zuidelijk deel van De Ruigte. De bedoeling is om dit de komende jaren te blijven doen. Dit BMP-werk gebeurt o.l.v. Loek Batenburg en Hans Zevenbergen, uiteraard onder auspiciën van Sovon.
- Ook in 2019 zijn de Wilde kievitsbloemen van de Maassluisse Dijk / Vlaardingsdijk weer geteld samen met Jos Aarden en Henk van der Sluis: totaal 263 bloeistengels (in 2018: 327, 2017: 286, 90 in 2016, 120 in 2015 en 421 in 2014; het record blijft staan op 443 in 2011). Enkele groepjes zijn in 2018, i.v.m. de aanleg van de Blankenburgtunnel, verplaatst: ongeveer 12 exemplaren. In 2019 bleken enkele van deze verplante planten alweer te bloeien. Jos en Henk nemen het tellen over van Loek en Geertje.
- Varens: Loek en Geertje inventariseren nog steeds de varens in het Volksbos en de rest van het Lickebaertgebied en verzamelen materiaal voor het herbarium in Leiden (gedroogd blad, en levend materiaal voor kerngewicht-bepaling). Na een overzichtsartikel "Varens in de Lickebaert" in Gorteria-2016 en een stukje in VarenVaria-2018 (het blad van de Nederlandse Varenvereniging) over "Epifytische Eikvarens in Waterweg-Noord", beide te vinden op de afdelingswebsite, verschijnen binnenkort in Gorteria artikeltjes over "De indusia bij *Dryopteris affinis* en *D. borreri*" en "De opmars van Tongvaren (*Asplenium scolopendrium* L.) in het Volksbos".
- Ook in 2019 zijn de nesten van de Maassluisse Roeken geteld: Mooie aantallen: toename in de oude (sinds 1993) kolonie bij zwembad/sportvelden Maassluis-Oost; afname in de in 2016 nieuw gevestigde kolonie op het Transportcentrum bij Maassluis-West.

Natuurbescherming (overig):

- Uilenkasten: ook dit jaar is het uilenkastenwerk, wegens de beperkte resultaten tot nu toe, op een laag pitje blijven staan (er wordt alleen actie ondernomen als daar aanleiding toe is). Leuk om te melden dat er een kerkuil gemeld is bij de Vergulde hand.
- KNNV-WN ondersteunt regelmatig bezwaren van de Natuur en Milieu Federatie Zuid Holland (NMF ZH) tegen de afschotvergunningen van ekster, roek, zwarte kraai, kauw, houtduif, wilde eend, haas en konijn, vos, knobbelzwaan en smient door de provincie Zuid Holland. NMF heeft redelijk succes geboekt. Het afschieten van Roeken is door de rechter verboden.
- Smienten: Opnieuw is vanwege een "Voorlopige voorziening" de afschotvergunning geschorst.

Website <https://www.knnv.nl/waterweg-noord>

Op de website van de afdeling werd het activiteitenprogramma bijgehouden. De website zelf wordt redelijk tot goed bezocht, de belangstelling is steeds vrij stabiel. Met name de Struinen wordt regelmatig gedownload. Zie <https://www.knnv.nl/afdeling-waterweg-noord/statistieken>

Facebook. Ben Gaxiola is sinds enkele maanden eigenaar van de facebook pagina "Natuur Waterweg Noord" Deze is overgenomen van Ronald Poels. Onze Facebookpagina en Facebook gebruik is nog in ontwikkeling maar de eerste resultaten zijn bemoedigend.

Zoetermeer

Geen verslag ontvangen.

Gewest Zeeland

Bevelanden

KNNV afdeling Bevelanden bestaat uit 4 werkgroepen, een redactie voor het verenigingsblad 't Heelblaadje, een website en een bestuur.

De afdeling heeft 76 leden en 4 huisgenootleden.

De vereniging bestaat uit de volgende 4 werkgroepen:

- Beheerwerkgroep (daar valt nu ook de voormalige Heemtuinwerkgroep onder)
- Plantenwerkgroep
- Vogelwerkgroep
- Rietputwerkgroep

Verder zijn er 2 provincie brede werkgroepen: Paddenstoelenwerkgroep en Strandwerkgroep

Natuurbeleving.

Bijna elke eerste zaterdag van de maand werd er een afdeling brede excursie georganiseerd in wisselende gebieden met steeds wisselende onderwerpen.

Natuurstudie.

Er zijn 5 km-hokken volgens het nieuwe strepen geïnventariseerd.

Er is 3 avonden naar klavertjes gezocht op Walcheren en 5 avonden naar groeiplaatsen voor Moeslook Gladparelzaad en Bevertjes op Zuid-Beveland.

De vogelwerkgroep heeft met alle tellingen van Sovon meegedaan.

Zichtbaarheid van uw KNNV afdeling

Wij geven een afdelingsblad uit genaamd Het Heelblaadje. Verder hebben wij een eigen afdelingswebsite: <https://www.knnv.nl/bevelanden>

Op deze website is veel informatie te vinden m.b.t. de activiteiten van onze afdeling.

Wij zien de website als een plek voor algemene informatie en het afdelingsblad een plaats voor meer gedetailleerde informatie. Wij doen elk jaar mee aan de landelijke actie dag; "NL Doet" en de "Natuurwerkdag". Onze website is ook dit jaar weer mooi bijgewerkt.

Cursussen.

Er worden door onze afdeling geen cursussen gegeven.

Wij krijgen wel de mogelijkheid om via het IVN aan cursussen deel te nemen.

Verder proberen we met de afdeling Walcheren elkaar uit te nodigen voor elkaars activiteiten.

Eric Brouwer, Secretaris KNNV afdeling Bevelanden.

Walcheren

De afdeling Walcheren heeft twee werkgroepen, de plantenwerkgroep en de amfibieën en reptielenwerkgroep. Ons verenigingsblad "De Composiet" verschijnt vier maal per jaar in full color. Om de leden extra te informeren verschijnt er voorafgaand aan activiteiten een zogenaamde Zeekraal. Dit is een digitale nieuwsbrief die verzonden wordt naar de leden die hun e-mailadres hebben doorgegeven aan de redactie. We hebben het afgelopen jaar weer een aantal leuke activiteiten georganiseerd, zo hebben we in het voorjaar in samenwerking met het IVN, de IVN Walcheren, Nationaal park Oosterschelde en de KNNV afdeling Bevelanden de cursus Flora en Fauna van de Noordzee georganiseerd. Rond de 25 mensen namen hieraan deel. Verder hebben we mede dankzij de Ger van Zanen voucher een fotocursus kunnen organiseren: "Natuur nabij op de foto" Deze cursus bestond uit een theorieavond, een excursie langs de flora in de binnenstad van Middelburg, daarna dezelfde route langs de planten maar nu met fototoestel en een nabesprek avond.

De werkgroepen waren ook weer actief in 2019. Zo heeft de plantenwerkgroep weer diverse excursies georganiseerd en inventarisaties uitgevoerd en de amfibieën en reptielenwerkgroep heeft in het voorjaar weer de jaarlijkse voorzieningen aangelegd om overstekende padden te behoeden voor een einde onder de autoband. Verder heeft deze werkgroep zich ingezet om de rugstreeppad te beschermen in een stadspark in aanleg. In dit park leeft al jaren een populatie rugstreeppadden waarvoor voorzieningen aangelegd moeten worden om deze dieren ook in de toekomst te behouden. De werkgroep heeft tellingen gedaan van de eiersnoeren en geassisteerd bij de aanleg van de voorzieningen.

Gewest Noord-Brabant

Breda

Het aantal leden blijft rond de 110 leden schommelen en is daarmee vrij stabiel. Wel zijn constant nieuwe activiteiten nodig om dit aantal zo te houden.

Het is lastig om nieuwe bestuursleden te vinden. In 2019 waren de voorzitter en secretaris niet meer herkiesbaar. Omdat er tot nu toe geen nieuwe leden voor deze functies beschikbaar waren hebben zij hun functie voor maximaal een jaar voortgezet. Inmiddels is het al wel gelukt om voor het nieuwe verenigingsjaar een nieuwe secretaris te benoemen. Helaas heeft zich nog geen nieuwe voorzitter gemeld. Dit betekent voor het nieuwe jaar slechts twee bestuursleden. Er wordt naarstig naar een oplossing gezocht.

Op diverse manieren geven we invulling aan natuureducatie: lezingen (2), themadagen (spinnen, waterplanten, natuur in en rond de stad), cursussen (bodem en landschap, microscopie) en workshops (Q-gis, mossen, waterplanten). De belangstelling was voor alle onderdelen goed te noemen.

Eenmaal per jaar komt een klankbordgroep bijeen om te praten over de afdeling. In 2019 stond vooral de toekomst van de afdeling centraal en wat er moet gebeuren om voldoende continuïteit te houden. Hier zal in de loop van het jaar nog uitvoerig op worden teruggekomen.

De verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van de afdeling ligt bij de werkgroepen. De volgende werkgroepen zijn actief: plantenwerkgroep, vlinder/libellenwerkgroep, zoogdierenwerkgroep, mossenwerkgroep en amfibieënwerkgroep, een gezamenlijke insectenwerkgroep (IVN Mark & Donge, NBV en KNNV Breda) en een gezamenlijke vissenwerkgroep (KNNV Breda en Mark & Leij). In 2019 is op 10 januari de werkgroep bodem en landschap opgericht. Deze werkgroep is met voortvarendheid aan de slag gegaan. Dit resulteerde in een cursus van drie avonden en twee excursies.

Jaarlijks worden er vier Nieuwsbrieven uitgebracht. Deze worden meest per e-mail verzonden en voor een beperkt aantal leden nog via de post bezorgd.

In de Nieuwsbrief zijn vooral de activiteiten van de vereniging opgenomen, op de website is de informatie zonedig wat verder uitgewerkt.

Op diverse fronten laten we van ons horen. Denk hierbij aan persberichten en folders over de themadagen, cursussen en workshops, aankondiging van de activiteiten via website KNNV afdeling Breda en kanalen van naburige natuurverenigingen en daarnaast in meerdere regionale bladen. Meer naamsbekendheid proberen we ook te krijgen door deel te nemen aan publieke activiteiten.

Er zijn jaarlijks twee gewestelijke vergaderingen (Gewest -Zuid) waarin de activiteiten en ideeën in de verschillende afdelingen worden besproken.

De samenwerking in onze regio Breda betreft vooral de samenwerking met de naburige natuurverenigingen in 'Natuurplein De Baronie'. De pijlers zijn:

1. het coördineren van de inspraak
2. laten zien wat de aangesloten verenigingen doen

De inspraak met betrekking tot de plannen van de overheden is gebundeld in een gemeenschappelijke werkgroep Leefomgeving. Daarnaast is er een gezamenlijke werkgroep Natuurontwikkeling en -beheer.

Met vele organisaties in en rond Breda wordt goed samengewerkt, vaak spitst zich dit toe op monitoringswerk. Ook is er nauwe samenwerking met de soortorganisaties zoals Floron, RAVON, Vlinderstichting en de Zoogdierenwerkgroep.

Breda, Jacques Rovers, Secretaris ad interim KNNV afdeling Breda

Eindhoven

Bestuursactiviteiten:

- Nieuwjaarswandeling: Ditmaal wandelden we met zijn dertigen door het dal van de Kleine Beerze bij Vessem. Na afloop hebben we ons de erwtensoep goed laten smaken.
- Vergaderingen: 7 bestuursvergaderingen. Ook hebben we een keer samen vergaderd met het bestuur van de afdeling Veldhoven-Eindhoven-Vessem van het IVN. Tijdens de bestuursvergaderingen hebben we in totaal 46 actiepunten gedefinieerd en afgewerkt. Ook zijn twee vergaderingen van de Beleidsraad van de KNNV, de Vertegenwoordigende Vergadering en twee provinciale vergaderingen bezocht. Bij één van de bestuursvergaderingen zijn de NBC en Ellen van Rosmalen van de Gemeente Eindhoven aanwezig geweest. We hebben op 24 januari weer een bijeenkomst gehad met de coördinatoren van onze werkgroepen en commissies.
- Algemene jaarvergadering: bezocht door slechts 19 leden, dit is maar liefst 16 minder dan in 2018. Annet heeft haar bestuurstaken neergelegd en het bestuur bestaat nu dus uit 4 leden, nadat Marijke van Noort op de ALV tot bestuurslid is benoemd. Marijke zorgt naast de publiciteit ook voor het organiseren van onze lezingen. We hebben dus nog een nieuw bestuurslid nodig om weer op 5 te komen en de werklast wat te kunnen spreiden. En ook nog een lezingencoördinator, waar nu ook een vacature voor is.
- Huisvesting: we zitten nu al meer dan vijf jaar bij de IVN-VEV in d'n Aard in Veldhoven, zeer tot ons genoegen. Hoewel we toch een zekere voorkeur blijven hebben voor een locatie in Eindhoven. Hierover is nog weinig nieuws te melden.

Publiciteit:

- Deze taak wordt uitgevoerd door Marijke. Zij zorgt ervoor dat er posters komen voor lezingen en cursussen en zorgt ook voor de vermelding van onze activiteiten op onze website en in diverse bladen in de omgeving.
- Venkraai: Ons verenigingsblad ziet er prachtig uit in kleur. Verhalen en foto's voor de Venkraai zijn van harte welkom! De redactie is sinds kort uitgebreid met John Bruinsma.
- Website: Harry Nouwen beheert onze website, die inmiddels een steeds beter aanzicht biedt en ook door veel mensen wordt bekeken.
- Exposities: We zijn dit jaar aanwezig geweest bij de open dag van het IVN in Veldhoven en op "De andere Mert" in Geldrop.

Gedelegeerde activiteiten:

- Cursussen: Ursula Elskamp heeft het stokje overgenomen van Annet Kars. Dit jaar hebben we wel 6 cursussen georganiseerd, waarvan er één helaas moest worden afgezegd vanwege een tekort aan deelnemers. Vanuit de cursussen hebben ook weer verschillende nieuwe leden zich bij onze vereniging aangesloten. Bij de cursussen die wel doorgingen hadden we gemiddeld 18 deelnemers.
- Lezingen: er werden 6 lezingen georganiseerd, die werden door gemiddeld bijna 27 personen bezocht, iets minder dan vorig jaar. Neske is in maart gestopt met de organisatie, de taak wordt nu (tijdelijk) overgenomen door Marijke.
- Excursies: Naast de Nieuwjaars wandeling heeft de excursiecommissie 23 excursies georganiseerd. Drie werden helaas afgelast wegens slecht weer of ziekte van de excursieleider. Gemiddeld deden er 13,3 personen mee met de excursies, dat is iets meer dan in 2018.
- Ledenadministratie: werd eerst gedaan door onze penningmeester Gerard Vos. Later in het jaar is na een herziening van ons ledendatabasesysteem Ludy Aarts hem opgevolgd. Zij verzorgt ook onze nieuwsbrief en herinneringen per e-mail. Er zijn nu 251 leden, dit heeft zich dus gestabiliseerd.
- Natuurbeschermingscommissie: wordt getrokken door Jacqueline van Heek. Ze heeft versterking van Rob Aarts, Riki Sleegers en Harry Nouwen. Zie verder het jaarverslag van de NBC.
- Vertegenwoordigingen: bij Trefpunt Groen Eindhoven. Dit wordt gedaan door Jacqueline van Heek.

Secretaris Jan Lanfers

Helmond

Het afgelopen jaar heeft de vereniging in overleg met de gemeente Helmond besloten om het schiereiland op De Berkendonk waar de kunstmatige oeverwaluwand op is gelegen, om te vormen naar een eiland. De afgelopen jaren waren er door verstoring bij de broedwand geen broedende oeverwaluwen meer. Het broedseizoen 2019 was tot onze grote vreugde weer een succes met ongeveer 50 broedparen. Verder heeft een persoon van ons bestuur zitting genomen in de vereniging van natuur en groen organisaties genaamd Natuurplatformhelmond. Het Natuurplatformhelmond is opgericht om een gezamenlijk aanspreek punt te zijn namens het platform naar de gemeente Helmond en vice versa.

KNNV en IVN verzorgden in 2019 10 lezingen met verschillende natuur onderwerpen. De KNNV vogelwerkgroep deed in 2019 een BMP. onderzoek in De Warande in Helmond, en zond de hier verzamelde gegevens naar SOVON.

Verder telde de vogelwerkgroep de kolonie vogels in Helmond zoals de blauwe reigers in De Warande en de roeken kolonies op verschillende plaatsen in Helmond, en ook deze gegevens werden aan SOVON door gegeven.

Roosendaal

Ook dit jaar hebben wij weer voor diverse opdrachtgevers inventarisaties uitgevoerd. De meeste opdrachten komen van de gemeente Roosendaal en van Evides.

Onze werkgroepen zijn op alle fronten zeer actief geweest. De werkgroepen hebben veel werk verricht en daarmee de terreineigenaren, evenals de soortenorganisaties, uitstekend voorzien van informatie om goed beheer te kunnen verrichten en om de soorten in stand te kunnen houden.

De excursiecommissie heeft weer een tal van excursies georganiseerd. Ook heeft de excursiecommissie een tal van lezingen georganiseerd die ook door niet leden van de KNNV werden bezocht.

Binnen het bestuur is er een wisseling geweest. Ad Hellemons is als secretaris volgens rooster afgetreden en opgevolgd door Toine Kalis.

Tilburg

In 2019 stond vooral 25 jaar onderzoek in De Kaaistoep centraal. Er is hard gewerkt door vele auteurs aan een boek over het onderzoek, een symposium en een expositie werden voorbereid en de activiteiten werden gepland, zodat in 2020 het jubileum op passende wijze kan worden gevierd.

Natuurbeleving.

Alle activiteiten, die georganiseerd worden voor leden, werkgroepen en niet-leden, hebben het aspect 'Natuurbeleving' in zich. De verslagen van de werkgroepen staan op de website.

Natuurstudie.

De afdeling Tilburg heeft 12 actieve werkgroepen. De plaggroep vierde dit jaar het 35-jarig bestaan met onder andere de uitgave van een jubileumboekje.

Het aantal leden per werkgroep varieert van 1 tot 80 leden.

De activiteiten van verschillende leden vallen op en worden beloond: Henk Moller Pillot en Will van Sprang ontvingen de Tilburg-trofee voor hun bijdragen aan het Leijpark en Moerenburg, Erik Korsten kreeg de Leo Bels-award uitgereikt vanwege zijn tomeloze inzet als inspiratiebron voor andere vleermuisdeskundigen en de insectenonderzoekers in de Kaaistoep kwamen op plaats 73 van de Duurzame 100 van dagblad Trouw.

Cursussen.

In 2019 zijn de volgende cursussen gegeven:

- Minicursus Tuinvogels herkennen als voorbereiding op de landelijke tuinvogeltellingen van de Vogelbescherming. De vogelwerkgroep verzorgde deze avond + excursie en er waren 29 deelnemers.
- Van februari t/m mei werd een verdiepingscursus ecologie verzorgd door Henk Moller Pillot. Deze cursus had 30 deelnemers.
- In maart en april werd een mossencursus verzorgd door Jan Kersten en Riek van den Bosch. Deze cursus telde 10 belangstellenden.
- In april en mei werd door Aad van Diemen een cursus gegeven over hommels. Er namen 15 personen aan deel.
- In juni en juli verzorgde Rob Vereijken een verdiepingscursus planten voor 24 deelnemers.
- In september is weer een Natuurcursus gestart met 30 deelnemers.

- In september, oktober en november verzorgde José Langens een paddenstoelencursus voor beginners. Er waren 22 belangstellenden.
- Tenslotte geven Ben en Ralph Akkermans van november t/m maart 2020 een cursus Wintervogels voor 25 deelnemers.

Gesteld mag worden dat de cursussen goed bevallen: uit de evaluatie blijkt dat men zeer tevreden is. Ook zijn de cursussen redelijk snel volgeboekt.

Natuurbescherming.

Dit jaar werd de artikelenreeks over Stadsnatuur in de Tilburgse Koerier, geschreven door Rob Vereijken, gewoon voortgezet. Ook zijn dit jaar weer drie bijeenkomsten voor Groen013 georganiseerd: een netwerkbijeenkomst van Tilburgse groene organisaties, die samen proberen naar een groene stedelijke omgeving te werken. Belangrijk is te vermelden dat enkele raadsleden met 'biodiversiteit' in hun portefeuille belangstelling zijn gaan tonen voor dit platform. Daarnaast zijn dit jaar voor het eerst informatieve bijeenkomsten gehouden voor deze raadsleden. Zij kunnen zelf vragen stellen, maar worden ook geïnformeerd over onderwerpen, die op dat moment spelen in de gemeenteraad.

Verder hebben leden van onze KNNV een bijdrage geleverd aan verschillende zaken:

- Diederik Jekel van het programma 'De kennis van nu' kwam naar De Kaaistoep op bezoek bij het onderzoek naar insecten op licht. Daarna waren Paul van Wielink en Theo Peeters te gast bij het nachtprogramma 'Focus-radio'.
- National Geographic stuurde een journalist en fotograaf naar De Kaaistoep voor een reportage over het onderzoek naar insecten op licht.
- Ook de Australian Broadcasting Corporation kwam naar De Kaaistoep voor opnames over het onderzoek naar insecten op licht.
- In juli was Paul van Wielink te gast bij Pechakucha in De Nieuwe Vorst (Tilburg) om in 10 minuten te vertellen over zijn passie
- Het onderzoek naar de achteruitgang van de insecten is als artikel gepubliceerd in het tijdschrift Insect Conservation and Diversity.
- Aad van Diemen, Wim Klein en Theo Peeters hebben meegewerkt aan een tekst voor de Nationale Bijenstrategiedag.
- De informatieavond voor het plan Pauwels is bezocht.
- Guido Stooker heeft een zienswijze ingediend bij de gemeente Tilburg in verband met het bestemmingsplan Reeshofweide.
- Guido Stooker heeft een bijdrage geleverd aan een artikel over de stikstofcrisis in het vakblad Natuur Bos Landschap.

Lezingen.

Dit jaar zijn 3 lezingen georganiseerd voor de gezamenlijke lezingencyclus van KNNV, WEGA en IVN-Tilburg. Ze worden in een gezamenlijke flyer aangekondigd. Een overzicht:

8 januari:	De Das en zijn familie	Annemarie van Diepenbeek	95 personen
12 februari:	Aardwarmte in Brabant	Eveline Rosendaal	80 personen
8 oktober:	Botanische illustratie	Fiona Zachariasse	65 personen

Promotie.

Promotie gaat vooral via de website, facebook en twitter.

Op Facebook zijn 43 berichten geplaatst en ons account heeft 74 volgers.

Dit jaar zijn de openbare activiteiten gepromoot via website, facebook en persbericht. De belangstelling is steeds verrassend en n.a.v. deze activiteiten melden zich ook nieuwe leden aan.

Een overzicht:

14 april: Kruiwilgen en bijen in de Drunense Duinen met 10 deelnemers

20 april: Vroege Vogelwandeling in het Diessens Broek met 27 deelnemers.

18 mei: Vleermuizenexcursie in De Kaaistoep met 25 deelnemers.

16 augustus: Vleermuizenexcursie in Moerenburg met 30 deelnemers.

12 oktober: Vogeltrek, tellen op de Meijerijbaan met 13 deelnemers.

2 november: er wordt aandacht gegeven aan de KNNV tijdens de Landelijke Natuurwerkdag: zowel bij de plagwerkgroep (81) als bij de werkgroep Dongevallei (11) werden de handen uit de mouwen gestoken. KNNV-leden waren ook actief in Moerenburg, De Nieuwe Warande en De Gaas.

Dit jaar is de informatiewand over de relatie KNNV – Natuurmuseum Brabant opgeleverd en op 20 juni informeel geopend door Ger Bogaers en Piet de Bont.

Ledenaantallen KNNV afdelingen 2016-2019

Ledentelling afdelingen	20191231	20191231	20181231	20181231	20171231	20171231	20161231	20161231
Afdeling leden	leden	hgnleden	leden	hgnleden	leden	hgnleden	leden	hgnleden
Regio Alkmaar	292	34	289	35	295	32	223	22
Amersfoort	140	6	141	6	144	5	143	6
Amsterdam	298	23	291	26	294	24	269	22
Apeldoorn	139	19	137	19	152	23	130	20
Arnhem	149	13	141	16	142	19	147	22
Assen	157	21	151	18	157	21	153	20
Bevelanden	82	8	75	6	86	6	83	5
Bollenstreek	50	3	51	3	51	4	52	2
Breda	113	5	110	3	116	2	106	3
Delfland	308	28	284	26	293	26	295	28
Deventer	74	13	68	14	68	15	66	13
Regio Doetinchem	83	9	89	11	91	12	91	14
Fryslân	142	18	145	19	146	19	157	23
Drechtsteden	64	14	64	13	60	13	61	14
Eindhoven	247	35	225	32	224	33	219	34
Enschede	28	1	43	2	48	2	50	3
Epe-Heerde	127	26	128	24	125	25	123	23
Gooi	85	12	81	15	82	15	83	17
Gouda e.o.	124	24	122	24	119	22	118	20
Den Haag	232	21	235	22	232	29	218	30
Groningen	163	25	162	23	173	25	184	29
Haarlem	250	21	243	23	251	24	253	26
Den Helder e.o.							65	10
Helmond	24	3	23	3	22	3	24	4
Hengelo-Oldenzaal	54	19	51	19	50	20	53	21
Hoorn-West Friesland	214	42	226	53	238	56	251	70
IJssel en Lek	78	15	76	14	76	13	74	13
Leeuwarden	0	0	0	0	0	0	0	0
Leiden	181	29	169	30	164	27	159	26
Lelystad	100	12	99	10	93	10	99	10
Nijmegen	263	39	252	36	246	37	233	29
De Noordwesthoek	95	11	95	11	96	11	89	10
Noordwest Veluwe	203	33	198	38	202	40	209	41
Oost Achterhoek	110	13	107	13	102	13	102	13
Oost Groningen	51	11	53	11	54	9	53	9
Roosendaal	100	12	104	12	105	12	100	14
Rotterdam	7	1	14	1	15	1	15	1
Stichts-Hollandse								
Polderland / Woerden	97	25	96	21	98	18	89	16
Tilburg	402	57	367	47	357	45	347	46
Twenthe	32	7	29	7	28	7	31	7
Utrecht	182	17	177	19	172	21	174	21
Voorne	210	44	192	43	184	43	181	39
Vriezenveen	65	6	62	6	62	7	56	7
Wageningen e.o.	427	64	414	68	410	67	400	63
Walcheren	107	8	107	6	114	6	115	6
Waterweg Noord	145	27	146	22	152	21	159	22
Zaanstreek	55	7	52	7	53	8	56	9
Zeist, Heuvelrug								
Kromme Rijn	266	49	268	51	271	47	271	48
Zoetermeer	19	4	22	4	24	3	24	3
Zwolle	219	23	205	22	202	20	199	21
Algemene leden	329	9	331	10	358	9	317	8
	7382	966	7210	964	7297	970	7169	983

Totaal	8348	8174	8267	8152
Toe-, afname	174	-93	115	55

